

ZAČELO SE JE
NOVO ŠOLSKO LETO.

OB ZAČETKU ŠOLSKEGA LETA

Karikatura: ANDREJ NOVAK

IDIŠI NA PLENUM

Četrtek, 8. septembra 1966

Št. 35, leto XXII

Pomurje je navdušeno sprejelo predsednika Tita

Še nikogar niso dotlej v Pomurju tako prisrčno sprejeli kot so minuli teden predsednika Tita. Ljudje, vasi in naselja, vse je bilo praznično, polno izrazov ljubezni in veselja ob njegovem prihodu. Rože in najprisrčnejše dobrodošlice so ga spremljale povsod. Njegova pot po Prekmurju je bila množična manifestacija predanosti in ljubezni, ki jo gojijo ljudje do svojega

voditelja. Ni bilo človeka, ki vzdolž njegove poti ne bi pohitel od dela z njive ali iz vinograda, da bi videl Tita in mu pomahal.

»Tako spontanega sprejema je lahko vesel vsak voditelj,« je odgovoril tovariš Miha Marinko, ki je Tita spremljal po Pomurju, novinarjem, ko so ga vprašali za njegove vtise.

Tito je na zborovanju v Murski Soboti med drugim rekel:

»Najdražje, kar so nam vaši veličastni sprejemi povsod dokazali, je zaupanje v nas, ki se ni spremenilo in ki se ni v ničemer omajalo. To nas obvezuje, da tudi mi v prihodnje varujemo to zaupanje kot punčico v očesu.«

(NADALJEVANJE NA 3. STR.)

S TISKOVNE KONFERENCE GOSPODARSKE ZBORNICE SR SLOVENIJE O BLAGOVNI MENJAVI S TUJINO V OKVIRIH DEVIZNEGA IN ZUNANJETRGOVINSKEGA REŽIMA

ZA SVOBODNEJŠE POSLOVNE ODNOSE

Gospodarska reforma in sprejem Jugoslavije v enakopravno članstvo GATT samo še pospešujeta prizadevanja našega gospodarstva za še močnejše vključevanje v mednarodno delitev dela. To tudi je najvažnejši vzrok, zakaj moramo spremeniti — po mnenju gospodarstva izredno tog in v poslovnem pomenu besede nespodbuden — devizni in zunanjetrgovinski režim.

Podpredsednik Gospodarske zbornice SRS Janez Nedog in tajnik zborničnega odbora za gospodarsko sodelovanje s tujino Jernej Jan sta pretekli teden na tiskovni konferenci pojasnila novinarjem stališča zbornice o predlogu novega deviznega in zunanjetrgovinskega režima, ki bo stopil v veljavo s 1. januarjem 1967. leta.

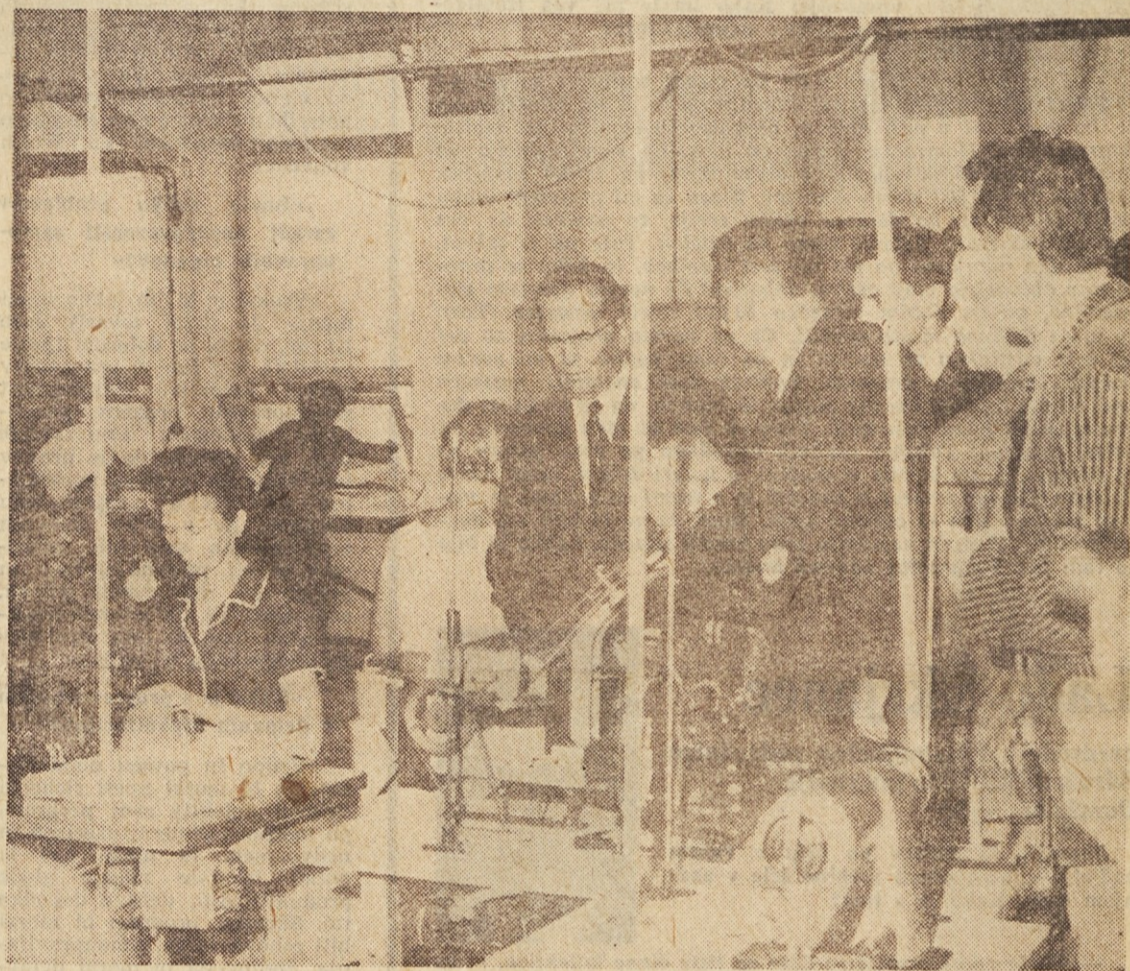
Novi zakon o deviznem poslovanju in zakon o prometu blaga in storitev s tujino v načelu omogočata liberalnejše uvožno-izvozne poslovne odnose. Vendar pa dejanski obseg te liberalizacije še ni znan, ker pristojni organi še niso sprejeli raznih, sicer nujnih spremljajočih,

oziroma dopolnilnih predpisov, ne glede na to, da obstajajo tudi številna nesoglasja med vsebino obeh prej omenjenih zakonov. Zato Gospodarska zbornica SRS zahteva, da nasprotja v vsebini obeh zakonov (in še dodatna neskladja, ki jih vnaša preliminarno gradivo o novi or-

ganizaciji blagovne menjave s tujino) pristojni organi čimprej razčistijo ter da obenem upoštevajo stališča gospodarskih organizacij.

Eno teh, sicer bistvenih stališč pa je, da bi moral obveljati svoboden dogovor gospodarskih organizacij, kako naj poteka uvoz v okviru šestih predvidenih režimov uvoza. Šele tedaj, če se gospodarstvo ne bi moglo samo sporazumeti, naj bi dokončno odločil ustrezen organ, odgovoren neposredno Zveznemu izvršnemu svetu. Tak organ je po mnenju zbornice nujno potreben, da bi lahko zagotovili enotno politiko uvoza in izvoza. Te naloge ne more in ne sme sprejeti niti Gospodarska zbornica kot asociacija proizvajalcev, niti banke kot gospodarske organizacije. S tem bi v načelu prenehalo ali bi se vsaj omejilo na manjšo možno mero doslej običajno vmešavanje upravnih organov v tako bistvene zadeve, kakršne predstavljajo pogoji zunanje trgovinske menjave.

Zbornica tudi predlaga, naj bi popolnoma sprostili cene na domačem trgu za tiste proizvode, polproizvode ali osnovne surovine, ki bi jih bilo mogoče v okviru novega deviznega in zunanjetrgovinskega režima popolnoma (Nadaljevanje na 6. strani)

TITO V TOVARNI KONFEKCIJE »MURA« V MURSKI SOBOTI.

Trkanje na odprta vrata

Brionski plenum ZKJ in njegove odločitve so naši delovni ljudje sprejeli z globokim zadovoljstvom, kot najbolj prepričljiv dokaz, da rušimo vse ovire, ki stojijo na poti polne uveljavitve samoupravnih pravic vsakega našega človeka.

In vendar še vedno pogosto prihajamo v položaj, ko moramo ugotoviti, da tudi brionski plenum ni vnesel v naše življenje tistega, kar je želel vnesti, da niso povsod razumeli njegovih pobud — saj drugače ne moremo razumeti dejstva, da je ta plenum povsod naletel na brez rezervno podporo, da pa se tej podpori marsikje ni pridružila tudi ustrezna akcija.

Niso na žalost redki kolektivi, v kateri se je plima navdušenja in optimizma, ki jo je povzročil brionski plenum, umaknila oseki črnogledosti in apatičnosti.

Očitno gre za nerazumevanje naših družbenih tokov, ki jih je prav brionski plenum tako jasno osvetlil in začrtal: nekateri so plenum razumeli tudi kot konec vseh naših gospodarskih problemov, še številnejši pa so mislili, da so Brioni pomenili tudi konec vsega, kar nas teži v odnosih v delovnih kolektivih, v naših komunah, skratka — v vsem našem življenju.

Vsega tega pa brionski plenum prav gotovo ni pomenil in nihče tudi ne trdi, da pomeni. Plenum je storil ogromno, vendar pa res ne vsega: na široko je odprl vrata vsem progresivnim pobudam naših delovnih ljudi, toda teh pobud ne more uveljaviti Centralni komite, temveč jih lahko uveljavi samo naš delovni človek s svojo akcijo povsod tam, kjer je ta akcija potrebna.

In prav tu se je marsikje zataknilo: vrata so odprta, ljudje pa trkajo nanje in ne upajo stopiti na pot, ki jo je brionski plenum na široko odprl.

Ne gre zanikati dejstva, da imamo v gospodarstvu mnoge težave, pogojene s stanjem naših materialnih možnosti. Razumljivo je, da smo zaradi njih nejevoljni, ni pa razumljivo, če se vsa dejavnost v zvezi s temi težavami omeji na izražanje nezadovoljstva in ne najde edino pravega izraza v akciji, ki bo te težave vsaj omilila, če ne že popolnoma odpravila. Se manj pa je razumljivo, če smo nezadovoljni z odnosi v delovnih kolektivih, hkrati pa pričakujemo, da bo te odnose izboljšal nekdo drug, ne delovni kolektivi sami.

Tej apatiji, tej brezperspektivnosti zapadajo neredko tudi sindikalne organizacije in njihova vodstva, ki trdijo, da se »z glavo skozi zid ne more«. Če pa bi zavihali rokave, bi kmalu spoznali, da tisti »zid« še blizu ni tako trden, kot so se bali, da ga pravzaprav ni bilo drugje kot — v njihovih glavah.

Namesto da jadikujejo, da je na primer delavsko samoupravljanje v njihovem kolektivu sama fasada, za katero tovarniška birokracija skriva svojo samovoljo, naj bi sindikalne organizacije razkrinkale to fasado in poklicale na odgovornost tiste, ki delovnim ljudem kratio njihove pravice: namesto da se bavijo samo z organizacijo ozimnice, ki bo njihovem članu prihranila nekaj stotakov, naj bi sindikalne organizacije razmislele o boljšem izkoriščanju strojev, o boljši organizaciji dela, o znižanju stroškov — skratka o tistih stvareh, ki bi vsakemu članu kolektiva pomenile ne enkratno korist, izraženo v stotakih, temveč stalno in znatno zvišanje življenjskega standarda.

Res je, da je lažje jadikovati kot pa zavihati rokave — samo učinka od tega jadikovanja ne bo prav nobenega.

MILAN POGAČNIK

- STR. 2 RADOŠTNO ODPRLI SRCA
- STR. 3 OB TITOVEM OBISKU SO DELOVNI LJUDJE
- STR. 4 PRIJATELJSKI OBISK PREDSTAVNIKOV ITALIJANSKIH SINDIKATOV
- STR. 5 V ZATIŠJU BOHINJSKEGA JEZERA
- STR. 6 PREKINITEV DELA V FERRALITU
- STR. 7 MNENJA O FINANCI-RANJU IZOBRAŽEVANJA
- STR. 10 DEJANJE MOČI

ZAČENJAMO JAVNO RAZPRAVO O REORGANIZACIJI SINDIKATOV IN DEPROFESIONALIZACIJI SINDIKALNIH DELAVCEV

Osnovni namen — učinkovitost!

Spremenjeni materialni in samoupravni odnosi v naši družbi zahtevajo drugačne oblike dela v sindikatih

Ze dlje časa je slišati v sindikalnih organizacijah mnenje, da se sindikati premalo konkretno vključujejo v obravnavanje tistih družbeno ekonomskih in političnih problemov, ki naj bi bili osnovna vsebina političnega dela sindikatov, kol so na primer nadaljnja krepitev samoupravljanja, delitev po delu, izpopolnjevanje samoupravnih aktov delovnih organizacij in izvajanje njihovih določil itd.

Sindikalne organizacije premalo poglobljeno obravnavajo specifične probleme posameznih strok, občinski odbori sindikatov pa zelo pogosto poslušajo očitke delovnih kolektivov, da jim samo posredujejo navodila občinskih sindikalnih svetov, s čim naj se ukvarjajo in kako naj razrešujejo probleme, ne zavzemajo pa se za uveljavitev tistih stališč sindikalnih podružnic, o katerih bi morali razpravljati in se za njihovo odločitev zavzeti. Ta podrejena vloga občinskih odborov sindikatov pri razreševanju specifičnih vprašanj sindikalnih organizacij bistveno hromi politično delo sindikatov

in je zato eden izmed glavnih razlogov, ki terjajo organizacijsko preobnovo celotne sindikalne organizacije. Tudi delo občinskih sindikalnih svetov je zaradi obilice problemov, o katerih so razpravljali, in zaradi prešibke kadrovske zasedbe, pogosto posplošeno in neučinkovito, vendar ne po izključni krivdi občinskih sindikalnih svetov, ampak tudi zaradi metod dela višjih vodstev sindikata, kakor tudi metod dela ostalih organov in organizacij.

Na danj je, da spremenjeni materialni in samoupravni odnosi v družbi zahtevajo drugačno usmerjenost in drugačne ob-

like dela v sindikatih, predvsem pa manj operativnega vmešavanja in odločanja vodstev političnih organizacij o vprašanjih, za katera so pristojne osnovne organizacije. Takšen preživel način političnega dela moramo zamenjati z večjo javnostjo dela, demokratičnim izmenjavanjem mnenj in stališč, kolektivnim oblikovanjem sklepov in kolektivnim odločanjem, kakor tudi z večjo osebno in kolektivno odgovornostjo izvoljenih političnih delavcev in vodstev organizacij do članstva.

Naloge, ki jih morajo sindikati kot politična organizacija izpolniti na sedanji stopnji našega družbenega razvoja, zahtevajo torej spremembe v organizaciji sindikatov in v metodah njihovega dela, kakor tudi drugačno kadrovsko politiko. Pri oblikovanju teh sprememb bo vsekakor moralo sodelovati vse članstvo sindikata, saj je samo

takšen način obravnave porok za najbolj ustrezno odločitev, kako preobnoviti sindikate, da bo naše delo čim bolj demokratično in učinkovito. Prav zato posredujemo članstvu v javno obravnavo prve teze o reorganizaciji sindikatov in deprofesionalizaciji sindikalnih delavcev, o katerih bo razpravljala tudi komisija za organizacijsko kadrovska vprašanja RS ZSS. Na osnovi pripomb, sugestij in predlogov občinskih sindikalnih svetov in predlogov iz javne obravnave bo predsedstvo republiškega sveta ZSS dokončno sklepalo o teh tako pomembnih vprašanjih za našo nadaljnjo politično aktivnost.

Kakšne so sedanje organizacijske oblike sindikatov Slovenije? V okviru sedanje organizacije sindikatov Slovenije deluje 3942 sindikalnih podružnic, ki vključujejo 450 tisoč članov. (Nadaljevanje na 2. strani)

REZERVIRANI STOLPEC

Stane Ferjan

predsednik IO sindikalne podružnice Almira Radovljica:

Ni dolgo tega, ko ste dobivali v vašem kolektivu daleč naokrog najskromnejše osebne dohodke. Danes gre drugačen glas o vašem gospodarjenju, kako ste to uspeli?

— Pred 4 leti so dobivale naše pletilje borih 18 do 19 tisočakov. Danes pa znašajo povprečni osebni dohodki okoli 76.500 starih dinarjev. Za takšne dohodke smo si morali ustvariti najprej pogoje.

Kupili smo nove stroje in nekatere predelali, ker smo delno tudi preusmerili proizvodnjo. Na ta način smo lahko močno dvignili produktivnost. Poleg tega pa smo izboljšali realizacijo, se pravi prodajo tako doma kot na tujem tržišču. V tujino izvažamo 60 odstotkov naše proizvodnje. Z izvozom si zagotavljamo devizna sredstva za nabavo surovin. Domačim proizvajalcem surovin plačujemo v glavnem v deviznih dinarjih, sicer nas ne bi rečno oskrbovali z volno in svilo. Na jugoslovanskem trgu je v naši stroki velika konkurenca, saj nas je kar 275 pletilskih podjetij. Tega se zavedamo v polni meri in k sreči smo pravočasno ugotovili, kaj nas lahko pri tem rešuje. Dobro poslovanje, saj delimo dohodek v razmerju 60:40, in spodbudno nagrajevanje sta ustvarila zadovoljstvo v kolektivu in zaupanje v naš čvrst obstoj.

Ivanka Gorkič

članica sindikalne organizacije Labod, Novo mesto:

Odgovorite na še zmeraj aktualno vprašanje: Kako imate pri vas izoblikovana merila nagrajevanja?

— Zdaj delam v klančnici in na mesec zaslužim povprečno 70.000 starih dinarjev. Osebnih dohodkov pa so se mi povečali šele, ko smo tudi v naši delovni organizaciji izoblikovali merila nagrajevanja. Namreč ni dolgo od tega, ko sem zaslužila na mesec komaj 25.000 starih dinarjev. Zdaj pa lahko zaslužim tudi več kot 70.000 starih dinarjev. Zlasti se mi prejemki lahko povečajo takrat, ko delamo velike serije, to pomeni, da ves dan ali ves teden delamo samo en izdelek. Teže pa je takrat, ko na dan menjamo po pet ali šest izdelkov. In kako se pravzaprav oblikujejo moji osebni dohodki? Če norma dosežem sto odstotno, potem dobim mesečno 50.000 starih dinarjev. Tako so moje delovno mesto ocenili. Če pa norma presežem za pet ali šest odstotkov po načrtu in po času, potem se mi osebni dohodki kaj hitro dvignejo. Namreč vsak odstotek, presežen nad normo, imamo dvojno plačan in menim, da je to dokaj dobra stimulacija za naše delo. Toda ob tem bi rada opozorila na nekaj drugega! Takšnih osebnih dohodkov pa prav gotovo ne bi dosegla, če ne bi bile v skupini, v kateri delam, same dobre delavke. Delam namreč v skupini še s tremi delavkami in moram reči, da smo se odlično ujele. Sicer, če ne bi bile vse enako pridne, potem bi najslabšo prav kmalu izločile. Lahko bi bila tudi jaz. To pravico namreč imamo.

Lado Škrjanec

predsednik IO sindikalne podružnice Združene kemične industrije Domžale:

Pravijo, da delitev po delu v vašem podjetju dobiva pravo vsebino šele v zadnjem času. Kako je s tem?

— Glede nagrajevanja po delu za tiste člane kolektiva, ki so zaposleni v neposredni proizvodnji, smo za zdaj dosegli to, da na večini delovnih mest merimo učinek in da teh — individualnih norm ne »strižemo«, če ne nastopijo spremembe v organizaciji dela in proizvodnje. To pa je glavni vzrok, da iniciativa proizvajalcev prihaja neprimerno bolj do izraza, kot pa je še pred meseci, ko so prevladoval kolektivne norme, ki smo jih razen tega pogosto spreminjali.

Strokovni in vodstveni delavci pa so bili vse do preteklega meseca nagrajevani v odvisnosti od startnih osnov, ki so jih imeli in pa od učinka, računane na povprečno preseganje norm v oddelkih, obratih ali podjetju kot celoti — pač glede na to, kje so bili zaposleni. Zdaj smo sistem spremenili. Delovna mesta smo na novo ovrednotili, učinek pa — računano na osnovi uspeha poslovanja oddelkov, obratov ali podjetja kot celote, odvisno od tega, kje delajo strokovni in vodstveni delavci — razdeljujemo po progresivni lestvici, upoštevaje kategorijo delovnega mesta. S tem želimo doseči, da bi bili materialno najbolj stimulirani tisti, ki na svojih plečih nosijo največjo odgovornost za uspešno proizvodnjo in poslovno politiko. Vendar pa že potekajo nadaljnje priprave za izpopolnitev tega sistema. Dosegli bi namreč radi to, da bi ovrednotili opravila, za katera so zadržani posamezni strokovni in vodstveni delavci.

Pavle Vrhovec

predsednik IO sindikalne podružnice Agrostroj, Ljubljana:

V vašem servisu za »Skode« se mehaniki pritožujejo nad nizkimi osebnimi dohodki in trdijo, da bi v drugih podjetjih boljše zaslužili. Nekaj že mora biti res na tem, sicer ne bi v tem oddelku primanjkovalo delavcev?

— Tega pritoževanja nad nizkimi osebnimi dohodki ne moremo jemati resno. Zadnji osnutek pravilnika je, kakor vedno, bil daleč časa izbožen, zraven pa smo postavili skrinjico za pripombe k posameznim členom. Zal je skrinjica ostala prazna.

Če že pismeno niso hoteli kritizirati osnutka, pa bi lahko svoje pripombe povedali na kolektivnem sestanku, ki smo ga sklicali prav zaradi spremenjene delitve osebnih dohodkov. Toda takrat se ni nihče oglasil, pa tudi osebno se ni pri meni niti pri drugih sindikalnih funkcionarjih nihče pritožil po sprejemu pravilnika. Ne izključujem možnosti, da so ostale pomanjkljivosti v delitvi, toda naj ljudje o njih govorijo, dajejo pobude za izboljšanje pravilnika. Mogoče bi lahko v oddelku za »skode« akordirali delo, kakor je akordirano v drugih oddelkih.

Pravilnik o delitvi osebnih dohodkov smo pri nas večkrat popravljali kot v drugih podjetjih. To dokazuje, da nihče ne želi nikomur prizačeti krivice. Toda, če ni pobud za popravke, potem...?

JOŽE KOVAČ, PREDSEDNIK OBSS VELENJE, ODGOVARJA NA VPRAŠANJA DE

VEČJA ODGOVORNOST — KLJUČ DO VEČJIH USPEHOV

Po IV. plenumu CK ZKJ je bila v Velenju razširjena seja občinskega sindikalnega sveta s predsedniki vseh sindikalnih podružnic

Na vprašanje, kakšen odmev je imel IV. plenum in kako je vplival na razvoj samoupravnih odnosov v delovnih organizacijah, nam je Jože Kovač, predsednik ObSS Velenje, odgovoril:

»Ze na razširjeni seji ObSS smo se dogovorili, da bomo skupno z osnovnimi organizacijami ZK organizirali po vseh kolektivih sestanke s članstvom. Ugotovili smo, da so ljudje pravilno dojemali glavni smoter IV. plenuma. Razprave o samoupravnih odnosih v delovnih organizacijah pa so opozorile na nujnost večje javnosti vsega dogajanja. Določene stvari se v kolektivih namreč še vedno prikrivajo, posebno kar se tiče delitve dohodka, kilometrin, skladov skupne porabe, osebnih dohodkov in podobno. Na kratko rečeno: ljudje želijo biti obveščeni o vsem. To zahtevajo od članov delavskih svetov, o katerih menijo, da so še vedno premalo odgovorni do svojih volivcev.«

»Imate veliko problemov zaradi neodgovornosti samoupravnih organov?«

»Vsekakor bi jih lahko imeli manj,« je dejal tovariš Jože Kovač, »če bi se določeni ljudje zavedali, kaj jim je pravzaprav zaupal kolektiv. Odgovornost samoupravnih organov ponavljamo tolikokrat smo zaradi tega, ker menim, da je prav v tem ključ do boljšega upravljanja in večjih gospodarskih uspehov. Ze v dveh delovnih organizacijah smo bili primorani uvesti prisilno upravo in potlej, ko smo iskali krivca, smo ugotovili, da je prav delavski svet tisti, ki ima »zasluge« za intervencijo od zunaj.«

»Kako je s programiranjem v delovnih organizacijah?«

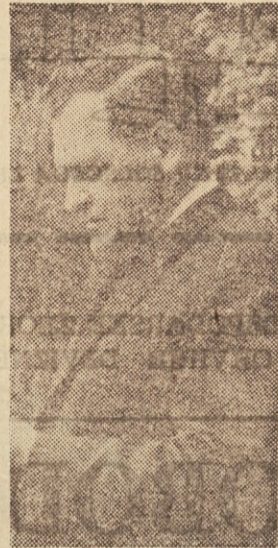
»Vedno in povsod poudarjamo, da bi moral imeti sleherni delovni kolektiv svoj program, po možnosti čim bolj precizen in nedvoumen. Iz njega naj bi potlej izhajale naloge glede produktivnosti, delitve dohodka itd. Skratka, program bi moral biti osnova vsega samoupravljanja. Sodim, da bi moral delavski svet vsake tri mesece raz-

pravljati o realizaciji plana, ki ga je sprejel kolektiv in v primeru zaostanka v katerikoli smeri analizirati vzroke zastoja. Planiranje je danes v marsikaterem podjetju še vedno dokaj neresno. Dogaja se tudi, da skušajo vodstva podjetij naprtiti razne operativne napake samoupravnim organom, saj nekatere podjetja sploh nimajo perspektivnih načrtov. Tako ponekod le životarijo, kar deluje vse prej kot stimulatивно na delovne uspehe...«

»Imate opravka z večjim številom takšnih primerov?«

»Na srečo niti ne. Zaskrbnjujoče pa so razmere pri Železniško transportnem podjetju, kjer imajo kvalificirani delavci ob 12% prekoračitvi norme le po 42—44 tisočakov osebnih dohodkov. Tako se ti ljudje upravičeno vprašujejo, kdaj bodo problemi urejeni in kaj jim bo prinesla modernizacija železnice, za katero sedaj vlagajo znatna sredstva na račun osebnih dohodkov. Do delitve sredstev prihaja namreč po naročilu »od zgoraj«, zato imajo v prometni sekciji močno negativno mnenje o nagrajevanju v kolektivu in

nekak občutek podrejene vloge v družbi.«

»V nekaterih občinah predstavljajo delovni spori vedno bolj aktualno vprašanje?«

»Tudi v Velenju je vse več primerov samovolje, zato ima

naša pravna služba polne roke dela. Pogosto pride do nespo- razumov zaradi tega, ker je v podjetju v veljavi statut, ki ga je nekdo izven delovne organizacije napravil po naročilu, danes pa ga ne razume niti vodstvo podjetja, še manj pa delavec. Vsekakor bi morale odigrati sindikalne podružnice večjo zaščitno vlogo in preprečevati sleherni samovoljo. S tem bi imeli manj nevesčnosti z delovnimi spori, ki so pogosto povsem brez pravne osnove.«

»Osmelega oktobra imate občinski praznik. Kako ga boste proslavili?«

»Prav sedaj smo sredi največjih priprav. Posebna komisija pri ObSS pripravlja vrsto športnih manifestacij. Predstavniki delovnih organizacij se bodo pomerili v šestih športnih panogah in tako nadaljevali že tradicionalno praznovanje tega dne. Močno pa si prizadevamo, da bi prerastle tekme v okviru občinskega praznovanja v kontinuirano delo sindikalnih športnih organizacij in da ne bi pomenile le enkratnega srečanja, kot je bilo to doslej.«

A. ULAGA

● NOVA GORICA:

Priateljski obisk predstavnikov italijanskih sindikatov

V Novi Gorici so bili minuli petek na prijateljskem obisku predstavniki italijanskih pokrajinskih sindikalnih vodstev iz Gorice, Pordenona in Vidma. To je bila še ena manifestacija sedaj že tradicionalnega prijateljskega sodelovanja sindikalnih organizacij z obeh strani jugoslovansko-italijanske meje.

Gostitelji — občinski sindikalni sveti iz Nove Gorice, Koprna in Tolmina so svojim italijanskim tovarišem že ob prejš-

njih srečanjih obljubili, da jim bodo ob prvi priložnosti omogočili, da se podrobneje seznanijo z najbolj perečimi gospodarskimi in družbeno-političnimi dogajanja v Jugoslaviji. Ta priložnost se je ponudila te dni, ko sta bila v Novi Gorici na obisku podpredsednika centralnega odbora sindikatov delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije tovariša Marjan Rožič in Aleksandar Orlandić.

Marjan Rožič je predstavnik italijanskih sindikatov seznanil z dosedanjimi rezultati naše gospodarske reforme, nato pa jim je objasnil odločitve brionskega plenuma Zveze komunistov Jugoslavije. Predstavniki italijanskih sindikatov so z veliko pozornostjo spremljali njegova izvajanja in v razpravi, ki je sledila, nato postavili še razna vprašanja o problemih, ki so jih zanimali.

V petek zvečer so bili italijanski gostje v družbi sindikalnih aktivistov in predstavnikov delavskih svetov iz novogoriških podjetij, ki so v Lokvah v hotelu »Poldanovec« imeli seminar o vlogi in nalogah sindikatov, o samoupravljanju v delovnih organizacijah in o izpopolnjevanju sistema delitve dohodkov. Ta seminar sta skupaj organizirala novogoriški sindikalni svet in Delavska univerza. Novogoriško gledališče je za seminariste in za italijanske goste uprizorilo »Miting«, nato pa se je razvilo sproščeno tovariško srečanje predstavnikov naših in italijanskih sindikatov.

Italijanski sindikalni delavci, ki so predstavljali tri sindikalne organizacije (CGL, UIL in CISL) so skupaj s predstavniki naših sindikatov poudarili, da je ta obisk pomenil pomemben korak naprej na poti vse tesnejšega in boljšega sodelovanja med slovenskimi in italijanskimi sindikalnimi organizacijami. M. P.

OSNOVNI NAMEN — UČINKOVITOST!

Odgovor na vprašanje kako reorganizirati sindikate naj da javna razprava

(Nadaljevanje s 1. strani)
Sindikalne organizacije so horizontalno povezane v 62 ObSS, vertikalno pa v 6 strokovnih sindikatov. V okviru ObSS deluje 102 občinska odbora sindikatov. Pri mnogih ObSS niso osnovali takih odborov, čeprav bi bili glede na specifično problematiko določenega področja potrebni. Zato so občinski sindikalni sveti obravnavali specifične probleme sindikalnih organizacij pogosto površinsko, brez konkretnih analiz in povezovanja konkretne problematike v delovni organizaciji s problematiko politično teritorialne skupnosti. Ugotovimo lahko tudi, da imamo v Sloveniji mnogo več razvitih gospodarskih središč kot je politično teritorialnih skupnosti, v teh središčih pa ni sindikalnih organov, ki bi povezovali delo sindikalnih organizacij.

Kako reorganizirati našo organizacijo, da bi bila pri svojem delu uspešnejša? Praksa je pokazala, da so začeli kolektivni v delovnih organizacijah z več samostojnimi obrati, delovnimi enotami, ustanovitvi samostojne sindikalne podružnice, njihovo delo pa je povezoval skupni sindikalni odbor v podjetju. Sindikalno članstvo se je torej od-

ločilo za takšno organizacijo, s pomočjo katere bo lahko najuspešneje uveljavljalo svoje težnje, predloge in stališča. Organizacijske prilagoditve sindikatov spremenjenim odnosom v naši družbi ni mogoče zaključiti le na ravni delovne organizacije, organiziranost je treba spremeniti tudi na drugih ravneh. Zato komisija za organizacijsko kadrovska vprašanja pri Republiškem svetu predlaga, naj bi v Sloveniji osnovali 11 področnih sindikalnih svetov. Pri oblikovanju področij sindikalnih svetov, ne bi v celoti upoštevali niti občinskih meja, niti dosedanje organizacijske strukture sindikatov, povezovala bi lahko celo več ObSS ali krajevni svetov. Pri področnih sindikalnih svetih bi sodelovali vsi občinski odbori sindikatov, s čimer bi se povečala učinkovitost političnega dela (zaradi bolj povezane obravnave specifičnih problemov posameznih dejavnosti v sindikatih), republiški organi sindikata pa bi bili prav tako bolj neposredno povezani z osnovnimi sindikalnimi organizacijami in članstvom. Sindikalni svet področja naj bi bil po prvem predlogu sestavljen iz predsednikov vseh ObSS področ-

ja in predstavnikov posameznih občinskih odborov sindikatov, vodil pa naj bi ga voljeni in plačani predsednik s pomočjo tajnika, ki bi bil strokovni delavec z visokošolsko izobrazbo, imenovan ter za svoje delo politično in strokovno odgovoren izvoljenemu organu sindikalne organizacije.

Tako spremenjena organizacijska struktura sindikatov pa omogoča deprofesionalizacijo sindikalnih delavcev, terja drugačne metode političnega dela sindikatov in občinah, predvsem več kolektivnega dela, razen tega pa odpira vrsto problemov, o katerih bo treba v zvezi s temi vprašanji še razpravljati. Ti problemi so: kako zagotoviti večjo strokovnost dela v sindikatih, kako oblikovati v prihodnje kadrovske politične sindikatov, kako ustvariti pogoje za nepokliceno politično delo in kako urediti nagrajevanje predsednikov-volonterjev.

Vsa ta in še druga vprašanja reorganizacije sindikatov so še vedno odprta, zato bi kazalo o njih čim bolj demokratično in javno razpravljati. Le tako bomo lahko oblikovali tudi najboljše odgovore nanje.

V. B.

Zgovorno vprašanje

Po telefonu želimo predsednika sindikalne podružnice v Saturnusu.

»Je na dopustu,« odvrne telefonistka.

»Potem me, prosim, zvežite s tajnikom podružnice.«

»Ja, kako se pa piše?«

-a-

Ob Titovem obisku so delovni ljudje radostno odprli srca

V dveh dneh je Tito obiskal v Prekmurju številne delovne kolektive in se pogovarjal o njihovih uspehih in težavah. V tovarni konfekcije Mura v Murski Soboti so predsedniku Titu povedali, da imajo tak sistem nagradovanja, da si delavci lahko vsak dan, preden grejo domov, sami izračunajo, koliko so zaslužili in da je ta sistem močno vplival na porast produktivnosti. Tito je rekel, da se mu zdi tak sistem nagradovanja zelo dober.

V obratu KIK »Pomurka« v Tovarni mlečnega prahu si je tovariš Tito s spremstvom ogledal vse oddelke. Stočlanski kolektiv tega obrata, ki sodi med naše največje proizvajalce kondenziranega in evaporiranega mleka, je visokega gosta toplo pozdravil. Ker dobršen del svojih proizvodov izvažajo, je, kajpak, beseda tekla predvsem o izvozu.

V imenu Ljutomerčanov je Tito pozdravil predsednik občinske skupščine. »Srečni smo, da ste nas obiskali. Želimo vam pokazati, da 21 let po osvoboditvi nismo mirovali, ampak smo delali, vendar še vedno v celoti nismo uspeli. Iz nekdanj skrajno zaostalega in siromašnega Po-

hodek znašal 4 in pol milijarde starih dinarjev. V novi kleti, ki je ena izmed največjih v severovzhodni Sloveniji, saj je v njej prostor za 450 vagonov vina, je Tito pokusil šipon in zaželel kolektivno kombinata še mnogo uspehov.

Ko je Tito odhajal iz Ljutomeru v Lendavo, je moral obljubiti, da bo v ta kraj še prišel in to kmalu. Res, prisrčno so se v Ljutomeru poslovili od predsednika Tita in njegovega spremstva. In ne samo v Ljutomeru tudi v Lendavi, Radgoni, v številnih pomurskih vaseh, skozi katere je potoval s omu vzklikali: Na svidenje!

Tito je ob odhodu spregovoril na Trgu svobode v pomurski metropoli prepričljivo in poln zaupanja v naše delovne ljudi. Med drugim je rekel:

»Name je napravilo globok vtis vse, kar sem tu videl, najbolj pa ljudje, njihova prisrčnost in odkritost. Z obrazov in oči vam seva vera v boljši jutrišnji dan.«

Za jutrišnji boljši dan raste v nekoč zaostalem Pomurju vse več nove industrije in novega dela. Pomurje spreminja podoba in daje perspektivo vsem, ki so

V BELEM PLASČU, KOT ZAHTEVAJO PREDPISI ZIVINOREJSKEGA KOMBINATA, SI JE TITO OGLEDAL MODERNE HLEVE V CRNELOVCIH. KJER PITAJO 800 GLAV GOVEJE ZIVINE

V OBRATU MARIBORSKE TESTILNE TOVARNE V LJUTOMERU SO PREDSEDNIKU TITU POKAZALI NAJNOVEJŠE VZORCE, KI JIH PRIPRAVLJAJO ZA DOMAČI IN TUJI TRG. BRUTO PRODUKT TEGA OBRATA ZNAŠA OKROG 2 MILIJARDI STARIH DINARJEV

murja skušamo napraviti prijeten koticek naše domovine, kamor se danes radi vračajo vsi tisti, ki so ga nekdanj morali zapustiti.«

Predsednik Tito si je z zanimanjem ogledal Vinogradniško živinorejski kombinat, v katerega so doslej investirali milijardo 800 milijonov starih dinarjev, a bo že letos bruto do-

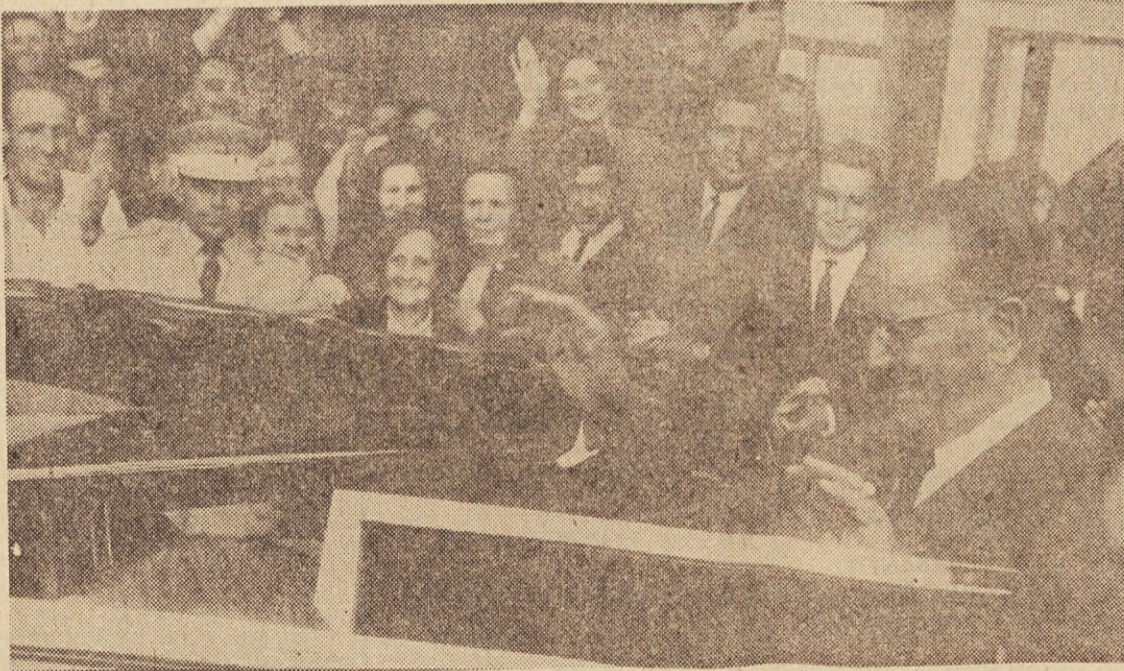
TITO V GOSTIŠČU »JEZ«, KI GA JE KOLEKTIV ZDRAVILISČA SLATINA RADENCI UREDIL V PREKMURSKEM SLOGU

voljni delati. Vprašanja sezoncev se je Tito v svojem govoru posebej dotaknil. Spomnil se je, kako so nekoč odhajali ljudje iz Pomurja s trebuchom za kruhom.

Danes se je sicer že marsikaj spremenilo na bolje. A vendar še ostajajo nekatere težave in tisti, ki morda ne najdejo takšne zaposlitve, kot bi jo hoteli doma, odhajajo tudi za delom v tujino. Če se mi v svoji svobodi tega ne omejujemo, potem je treba poskrbeti vsaj za to, da odhajajo ti ljudje na delo bolj organizirano in da jih tuji delodajalci ne izkoriščajo. Tito je hkrati s priporočilom, da delov-

membno resnico: če bi ti naši ljudje, ki mislijo, da se v tujini cedita med in mleko, tudi doma delali tako krepko, potem bi si tudi tu ustvarili več.

Pomurje se vključuje s tehniko in znanjem v naše gospodarstvo in prav to daje perspektivo tamkajšnjim ljudem. Vendar pa je Tito v svojem govoru tudi opozoril na to, da je treba pri odstranjevanju zaostalega imeti dovolj zavesti, da vemo, koliko zmoremo, da gremo naprej samo v skladu s svojimi možnostmi. In da ne smemo segati naprej, če nimamo ustreznih sredstev za to. Ne smemo

SLOVO OD LJUTOMERA

ni kolektivi celo tiste delavce ali strokovnjake, ki so odšli z različnimi upi v tujino na delo, a so se od tam vrnili, ne zavrtačaj, ampak da jih blagohotno spet sprejemo v svojo sredo, odkril tudi še neko drugo po-

več pretiravati pri gradnji podjetij, tovarn in drugih objektov. Zaradi tega pretiravanja smo tudi prišli v tak položaj, da smo se morali lotiti gospodarske reforme. Ne smemo biti nestrpni. V 20 letih smo ogromno storili,

V TOVARNI MLEČNEGA PRAHU JE TITO UGODNO OCENIL GOSPODARENJE, SAJ ZNAŠA PRI NJIH RAZMERJE MED SKLADI IN OSEBNIMI DOHODKI ZE 53:47

zdaj pa gremo lahko naprej nekoliko bolj počasi. Naj ostane kaj, da zgradijo še drugi rodovi, ni nujno, da storimo vse mi. Predvsem smo dolžni ustvariti boljše življenjske razmere tudi tej naši generaciji.

Srbija

Kaj bo z »Matrozom«?

Delavci tovarne celuloze in papirja »Milan Stepanović-Matroz« v Sremski Mitrovici so v avgustu dobili samo po 20.000 starih dinarjev osebne dohodka oziroma samo minimalni osebni dohodek. Tovarna namreč dela z izgubo: na koncu prvega polletja je izguba znašala preko 1,6 milijarde starih dinarjev, do konca leta pa se bo verjetno podvojila.

»Matroz« je velika in moderno opremljena tovarna, ki zaposluje okoli 1400 delavcev. Njena izgradnja je stala 21 milijard dinarjev, skupaj s poznejšimi krediti za sanacijo pa 31 milijard dinarjev. Z redno proizvodnjo je začela v januarju lanskega leta; skupaj s poskusnim obratovanjem pa je njena izguba že lani presegla 3,7 milijarde dinarjev.

Vzrokov za to ne manjka: po reformi je prišlo do velikih razlik med cenami lesa in ceno papirja (v korist surovin), tovarno bremenijo velike anuitete, manjka ji obratnih sredstev itd. Večina zaposlenih nima kvalifikacij in zato »Matroz« zaposluje skoraj četrtino delavcev več, kot pa bi jih potreboval ob ustreznih kadrovski zasedbi.

Delavski svet »Matroza« je izračunal, da je za sanacijo tovarne potrebnih okoli 10 milijard starih dinarjev. Banke pa oklevajo s posojili, saj imajo z »Matrozom« slabe izkušnje. Tudi pogovori s tovarno papirja v Vidmu-Krškem o integraciji, oziroma poslovnem sodelovanju ne obetajo prevelikega uspeha: v Krškem sodelovanja sicer ne odklanjajo, zahtevajo pa, da »Matroz« najprej uredi razmere v lastni hiši.

Centralni odbor sindikata delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije in republiški odbor tega sindikata za Srbijo sta o težavah »Matroza« obvestila pristojne državne organe in predlagala, da se »Matrozu« pomaga. Do konkretne pomoči tej tovarni pa še ni prišlo, hkrati pa nihče ne reče: Denarja ni, delajte, kar hočete in znate! Zato gre vse naprej po starem: izgube so vedno večje, delavci »Matroza« pa živijo z 20.000 dinarjev mesečno...

Hrvatska

Kdo da več?

Splitsko ladjedelnico je v zadnjem času zapustilo okoli 100 kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev; samo v roku desetih dni je iz tega kolektiva odšlo 50 ljudi. V ladjedelnici so kmalu izvedeli, zakaj jih zapuščajo delavci, za katere so zelo zainteresirani; vsi delavci, ki so v zadnjem času zapustili ladjedelnico, so se predhodno dogovarjali s »pooblaščenimi« predstavniki drugih podjetij, ki so jim obljubljali boljše dohodke in izgleda za odhod na delo v inozemstvo. Tako je na primer predstavnik trboveljskega Investicijskega biroja (ki gradi splitsko letališče) obljubljal zaposlitev v Holandiji z mesečnim zaslužkom do 400.000 dinarjev, predstavnik nekega reškega podjetja pa je delavcem iz ladjedelnice obljubljal 40.000 dinarjev terenskega dodatka in podobne ugodnosti.

Splitska ladjedelnica je za strokovno izobraževanje svojih delavcev vložila milijone, kvalificirano delovno silo nujno rabi, sedaj pa ji strokovni kader »krađejo« druga podjetja, ki za šolanje teh delavcev niso nič prispevala. V ladjedelnici vedo, da morajo delavcem zagotoviti boljše osebne dohodke, le-te pa lahko zagotovi samo kvalificirana delovna sila. Ladjedelnica je zato zahtevala intervencijo sindikatov proti predstavnikom tistih podjetij, ki jim »krađejo« delavce.

Bosna in Hercegovina

Samoupravljanje na papirju

V Strojni tovarni v Novem Travniku je te dni sindikalna organizacija razrinkala vzroke, ki zavirajo boljše poslovne uspehe kolektiva te velike tovarne, pa tudi uveljavitev resničnih samoupravnih odnosov.

Na sestanku, ki ga je organiziral tovarniški sindikat, prisotni res niso držali jezika za zobmi. Povedali so, da organizacija dela ni postavljena na sodobnih načelih, čeprav je tovarna moderno opremljena; atalitične ocene delovnih mest tako rekoč ni, sistem delitve dohodkov pa ne spodbuja delavcev k večji storilnosti, temveč je celoten kolektiv razdeljen na dva dela: na delavce in uslužbence. Ugotavljanje in delitev dohodka sta še naprej centralizirana, čeprav so ustanovili delovne enote; te pa so samo formalnost, saj je upravljanje v rokah direktorije in posameznikov, ki odločajo o vseh najvažnejših vprašanjih — mimo organov samoupravljanja...

Sindikat je na tem sestanku sprejel ustrezne zaključke, ki jih bo predložil v razpravo po delovnih enotah, nato pa bo o vsem informiral delavski svet podjetja in vztrajal, da se sprejeti zaključki res tudi realizirajo.

Narobe izkušnje

Kakor vsi uporabniki družbenega imetja tudi sindikalna podružnica medvoške tovarne TESNILKA hrani svoja sredstva na računski knjižici pri pristojni podružnici ljubljanske kreditne banke in hranilnice.

Primerilo pa se je, da je sindikalna podružnica Tesnilke kupila nekaj zločljivih mizic, stolov in druge drobnarije, da bi vse to lahko posojala tistim članom kolektiva, ki bi letovali kot popotniki pod šotori v raznih campingih.

V banki se je našel modrijan, ki je zadržal plačilni nalog sindikalne podružnice Tesnilke in povedal: »Sindikalni denar lahko porabite za pomoč članstvu, za potrebne stroške in za izlete ter zabave, tudi za krokanje!... Nakupljene predmete pa lahko plača le podjetje s sredstvi skupne porabe...«

Po večkratnih telefonskih in osebnih posredovanjih so problem le uredili in nakupljeno opremo plačali s sindikalnim denarjem. Ampak — ostal je neizgovorjen odgovor na vprašanje, kdo daje bančnim uslužbencem dovoljenje, da po svoje tolmačijo razne predpise, med drugim tudi statut ZSJ, ki točno navaja, v kakšne namene je mogoče porabljati sredstva, ki jih sindikalne podružnice ustvarjajo s članarino in drugimi dohodki.

Taki in podobni primeri potrjujejo prepričanje, da vedno višje provizije za bančne usluge marsikdaj pomejnilo plačilo za nepotrebno »delo«, birokracijo in administriranje... Sicer pa: če bi bilo vse enostavno, nad čem bi se potem jezili, da nam ne bi bilo dolgčas?! —mG

Predvsem z jasno perspektivo

Centralni komite ZKS, glavni odbor SZDL Slovenije in Republiški svet ZSS so prvega in drugega septembra sklicali sedem področnih posvetovanj sekretarjev občinskih komitejev ZK, predsednikov občinskih odborov SZDL in predsednikov občinskih sindikalnih svetov. Na posvetovanjih so udeleženci razpravljali o idejnih manifestacijah in težnjah, ki se kažejo v prizadevanjih za uveljavljanje samoupravnih odnosov po 4. plenumu CK ZKJ, predvsem pa so skušali konkretno oceniti, kako se politične organizacije v Sloveniji uveljavljajo pri poglobljanju delavskega in družbenega samoupravljanja.

Gradivo s teh posvetovanj (predlogi in sugestije, na kakšen način poglobiti in povečati učinkovitost dela množičnih političnih organizacij) bo glavna sestavina gradiva, ki ga pripravljajo vodstva političnih organizacij v Sloveniji za razpravo na jesenskih sestankih, predvsem za razpravo na plenumu CK ZK Slovenije, ki bo v septembru. Razprava na posvetih političnih delavcev 1. in 2. septembra se je namreč dotaknila vseh ključnih problemov, ki jih je treba razrešiti, če hočemo v praksi poglobiti razvoj samoupravljanja in uveljaviti načelo delitve dohodka po delu. Za ilustracijo te trditve naj povzamemo samo glavno vsebino koprškega posveta.

Politični delavci Primorske so predvsem ugotovili, da so politične organizacije v primorskih občinah premalo sistematično analizirale razvoj samo-

upravnih odnosov v delovnih in politično teritorialnih skupnostih ter preočasi reagirale ob pojavih kršitev samoupravnih pravic delovnih ljudi in kolektivov, razraščanju birokratskega odnosa do delovnih ljudi itd. Se posebno šibka je bila podpora političnih organizacij pri utrjevanju samoupravljanja v delovnih kolektivih; politične organizacije so dovolile, da so strokovne službe v delovnih organizacijah po svojem pomenu in vlogi prerasle organe samoupravljanja, to je, da so strokovno utemeljevale razvoj delovnih organizacij pogosto brez poslušanja za potrebe in želje delovnih ljudi, ne da bi upoštevale njihove predloge oziroma uresničevale njihove odločitve. Politične organizacije se v delovnih kolektivih tudi niso dovolj odločno bojevale za uresničenje reforme, kar je moč doseči predvsem s premišljeno,

perspektivno zasnovano kadrovske politike ter spodbudno delitvijo dohodka tudi za strokovnjake — nikakor pa ne s politično »zapiranjem vrat« za slehernega, ki poteka na vrata delovne organizacije z željo, da bi se v njej zaposlil, pa naj bo še takšen strokovnjak. Niso tako osamljeni primeri, da kadrovske službe delovnih organizacij zavračajo kandidate za zaposlitev z utemeljitvijo, da so samoupravni organi sprejeli sklep, da v času reforme, dokler ne bo jasno, »kako bo naprej pihal gospodarski veter«, ne bodo nikogar zaposlili itd. Slišati je bilo tudi zahtevo, naj bi vsem tistim, ki že nad 10 let delajo na delovnih mestih za katera je predpisana visokošolska izobrazba, avtomatično priznali tekočo izobrazbo, to pravico »domačih« delavcev pa vpisali v statute podjetij. Takšna »kadrovska politika« še malo ni v duhu reforme.

Na posvetu političnih delavcev Primorske so opozorili tudi na konflikte, ki nastajajo zaradi različnih interesov delovnih in politično teritorialnih skupnosti. Največkrat nastajajo takrat, ko delovna skupnost zaprosi za pomoč vodstva političnih organizacij v občini, če sama ne more do kraja razčistiti notranjih odnosov, različnih razprtij zaradi osebnih nestrpnosti med zaposlenimi, zaradi krivičnosti delitve osebnih dohodkov, diktatorskega odnosa direktorja do kolektiva, prestižnega medsebojnega obračunavanja skupin v kolektivu itd. Zgodilo se je, da so politične organizacije hotele pomagati pri razčiščenju odnosov, za kar so jih samoupravni organi kolektiva zapro-

sili, takrat pa se je kolektiv »upri vmešavanju v njihove notranje zadeve«, češ da je to kršitev samoupravnih pristojnosti itd. Takemu načinu občevarja med delovno in politično teritorialno skupnostjo ni mogoče reči drugače kot: skrajna nerensnost, nepoznavanje bistva dialektičnega odnosa med interesi delovnih in politično teritorialnih skupnosti, ki ga morajo delovni ljudje razreševati z demokratičnimi metodami, predvsem pa z »odprtimi kartami«.

Ko so udeleženci razpravljali o odmevu, ki ga je 4. plenum CK ZKJ sprožil med delovnimi ljudmi, so poudarili, da so delovni ljudje plenum podprli tako, da so tudi sami začeli razkrivati deformacije v lastnem okolju, medtem ko so vodstva nekaterih političnih organizacij le »tolmačila sklepe plenuma«, namesto da bi jih uresničevala.

In kakšen napotek za delo političnih organizacij so oblikovali na posvetu? Predvsem: podpreti so dolžne zahteve delovnih ljudi, naj strokovne službe v delovnih kolektivih in politično teritorialnih skupnostih, ob upoštevanju večjih materialnih možnosti za razvoj, ki smo jih usakovali z reformo, in ob politični podpori 4. plenuma razvoju samoupravljanja, čimprej izdelajo vsestransko proučene programe gospodarskega in politično teritorialnega razvoja.

V. B.

Vedno in ob vsaki priliki skodelico kave
mercator

ILUSTRIRANI PODATKI IZ ANKETE V ENAJSTIH DELOVNIH KOLEKTIVIH

ŽEBELJ NA GLAVO

Še vedno si nočemo priznati, da je pravično nagrajevanje osnovni pogoj za dobre medsebojne odnose v delovnih kolektivih, za pravo oceno in spoštovanje strokovnega dela, za večjo produktivnost in odgovornost na delovnem mestu in končno za hitrejše reševanje gospodarske reforme. Velikokrat smo to že povedali, vendar vselej nismo bili dovolj prepričljivi, ker smo o teh medsebojnih odvisnostih razglabljali teoretično, čeprav smo jih utemeljevali z ekonomskimi resnicami in našo prakso v socialističnem nagrajevanju.

To pot pa se opiramo na živo besedo neposrednih proizvajalcev in strokovnih delavcev. Povzemamo jo iz ankete, ki jo je izvedel ObSS Maribor-Tezno v enajstih gospodarskih delovnih kolektivih. Anketirance so izbrali po ključu tako, da so zastopane vse kvalifikacijske stopnje, prevladujejo pa kvalificirani in visokokvalificirani delavci. Odgovorili so na 22 vprašanj iz gospodarskega, družbenega in političnega področja. Povzemamo samo tista vprašanja, ki se nanašajo na nagrajevanje.

Na kakšen način je treba dobiti v prihodnje sredstva za zvišanje osebnih dohodkov vseh zaposlenih v vašem podjetju?

N vprašanje so bili možni štiri odgovori. Anketiranci pa so se v veliki večini, ponekod preko 90 %, zavzeli za to, da je potrebno deliti sredstva za osebne dohodke z zvišanjem produktivnosti dela, boljše or-

ganizacijo dela in z boljšim gospodarjenjem. Zelo malo pa jih meni, da v rešitvah za višje osebne dohodke v zviševanju cen izdelkom ali v zmanjševanju sredstev za modernizacijo podjetja — v zmanjševanju skladov. Pri tem so celo pri naslednjem vprašanju povedali, da podjetja premalo vlagajo v modernizacijo.

Vrsta odgovorov pa priča o tem, da v večini delovnih organizacij nimajo spodbudnega nagrajevanja.

Ali vi osebno zaslužite toliko, kolikor naredite?

Pri štirih možnih odgovorih so anketiranci odgovorili — zaslužim več kot naredim, kar spregledali. Nikomur se ne zdi, da bi več zaslužil, kot naredi. Zato sta pa bolj zanimiva odgovora — zaslužim toliko, kot naredim — zaslužim manj, kot naredim. Preko polovico anketirancev iz TAM, Metalne, Elektrokovine, Sane in Opekarne meni, da njihov sistem nagrajevanja ni spodbuden, da do-

bilo manj, kot naredijo, medtem ko slaba polovica v TAM, dobra polovica v Svili in tričetr delavcev v Impregnaciji meni, da je njihov sistem nagrajevanja spodbuden in da zaslužijo toliko, kot naredijo.

Mnogi, ki niso zadovoljni z osebnimi dohodki, so prepričani, da grede preveliki zneski sklada za osebne dohodke za strokovne in vodilne delavce, zato ostane manj za proizvodne delavce. Potemtakem ni čudno, če misli dobra polovica anketirancev, z izjemo Impregnacije, Svile, Tekste in Opekarne, da so razponi med proizvodnimi delavci in strokovnimi in vodilnimi delavci preveliki. In ker je tako, pravi velika večina, v Sani celo vsi, da je treba najbolj povečati osebne dohodke proizvodnim delavcem. Na prste ene roke lahko preštejemo tiste, ki se navdušujejo za enako zvišanje osebnih dohodkov vsem ali za zvišanje osebnih dohodkov vodilnim in strokovnim delavcem.

Pri tem se srečujemo z mnenjem, ki se nekoliko križa s splošnimi hotenji, da je potrebno strokovno delo više in spodbudneje nagraditi. Omeniti velja, da v veliki večini tezenskih delovnih organizacij razponi med najvišje in najnižje ovrednotenim delovnim mestom niso pretirani. Vendar ugotavljamo, da se v večini ne ogrevajo za velike razlike v osebnih dohodkih med proizvajalci

in organizatorji proizvodnje. Mar ta odnos zato, ker strokovnjaki z dobrimi tehničnimi in organizacijskimi rešitvami ne omogočajo sebi, hkrati pa proizvođačnim delavcem višjih dohodkov? Na to vprašanje v anketi ni mogoče dobiti odgovora. Najbližji odgovor izvemo iz vprašanja:

Kaj po vašem mnenju predvsem ovira uresničevanje reforme v vašem podjetju?

Na 11 možnih odgovorov so anketiranci glasovali v glavnem za trije odgovori: nezadostna osebna odgovornost vodilnih delavcev v podjetju, pomanjkanje dobrih strokovnjakov in premalo spodbuden sistem nagrajevanja. Povedati je potrebno, da je bilo mogoče na vprašanja odgovoriti z več odgovori in da mnogi ugotavljajo, da jih med drugim tudi resno ovira pri hitrejšem uresničevanju reforme pomanjkanje reprodukcijskega materiala.

Odgovori na anketo so razumni, med seboj se ne križajo, ampak so dosledni in logični. Zato je tem lažje zaključiti, da proizvajalci v 11 tezenskih gospodarskih organizacijah vedo, da jim nihče ne bo podaril sredstev za osebne dohodke, ampak da jih morajo z delom sami ustvariti. Hkrati pa povedo, da za boljše delo in večjo produktivnost ni spodbud in da je to vendar eden osnovnih vzrokov za manjše gospodarske uspehe.

I. V.

Pravna posvetovalnica DE

85. VPRAŠANJE:

Kolikšne so lahko dnevnice in terenski dodatki za službena potovanja in delo na terenu in kdo določa njihovo višino?

T. P., MARIBOR

Z odredbo objavljeno v uradnem listu SFRJ, št. 57/65 je prenehala s 1. I. 1966 veljati odredba o izdatkih za službena potovanja, za terensko delo in ločeno življenje, ki se priznavajo gospodarskim organizacijam med materialne stroške. Po odredbi o spremembah in dopolnitvah odredbe o materialnih in drugih poslovnih stroških gospodarskih organizacij, katera je bila objavljena v istem uradnem listu, gospodarska organizacija sama določa v statutu ali drugem splošnem aktu, kaj je pri namočenju teh izdatkov mišljeno s službenim potovanjem, terenskim delom, premetitvijo in dodelitvijo na delo v drug kraj, ločenim življenjem delavca in prevozom delavca na delo in z dela, pogoje, ob katerih se ti izdatki priznavajo in izplačujejo delavcem, kakor tudi, kako se ti izdatki ugotavljajo in obračunavajo.

Denarni prejemki, izplačani na račun dnevnice in prevoznih stroškov zaradi odhoda delavcev gospodarske organizacije v drug kraj na izpopolnitev, se priznavajo gospodarski organizaciji za materialne stroške in skupnem znesku, ki ga določa delavski svet delovne organizacije, vendar največ do višine 2,5 % od izplačanih osebnih dohodkov delavcev. Z izplačanimi

osebni dohodki delavcev so mišljeni vsi med letom izplačani osebni dohodki delavcev, od katerih se plačuje prispevek iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja, skupaj s prispevki, ki se plačujejo od njih.

Gospodarska organizacija pa lahko v statutu oz. splošnem aktu določi tudi dnevnic ali nadomestila za terensko delo, ki presegajo 2,5 % od izplačanih osebnih dohodkov njenih delavcev in prispevkov od teh dohodkov, vendar se v takem primeru presežek te kvote, določene s to odredbo, ne priznava gospodarski organizaciji v materialne stroške.

A. POLJANSEK

86. VPRAŠANJE:

Ali je delovna organizacija dolžna sprejeti na delo vajenca po končanem učenju?

I. B., TRBOVLJE

Z zakonom o prenehanju veljavnosti uredbe o vajencih (Uradni list SFRJ, št. 14-289/63) je Uredba o vajencih iz leta 1952, ki je vsebovala določbo, da mora delovna organizacija svojega vajenca po končanem učenju zaposliti vsaj za 6 mesecev, prenehala veljati. Po tem zakonu pa se vajenci sprejemajo v uk po omenjeni uredbi, dokler republika ne izda predpisov o vajencih, prav tako imajo vajenci vse pravice iz te uredbe, dokler trajajo vajenske pogodbe, sklenjene pred uveljavitvijo omenjenega zakona. Po mnenju komisije pri repu-

Izrednikove poste

INFORMIRANOST PA TAKA...

Statistika kaže, da prihaja v razne delovne organizacije in sindikalne podružnice novogoriške občine le nekaj več kot 200 izvodov Delavske enotnosti. Glede na to, da je na tem območju zaposlenih skoraj 16.000 ljudi, pomeni, da prejema osrednje glasilo Zveze sindikatov Slovenije le vsak osemdeseti delavec.

Kaže, da so tudi sindikalni možje in samoupravni organi v novogoriških de-

lovnih organizacijah močno zadovoljni z razširjenostjo tega časopisa. Nič ne de, če prejema v povprečju Delavska enotnost samo vsak peti član sindikalnih vodstev...

Zato: nikar se preveč ne čudimo, če ostajajo priporočila, stališča in sklepi Zveze sindikatov Slovenije, ali na primer izkušnje določenih sindikalnih vodstev, le na papirju, in gre do povsem mimo onih, ki bi jih bilo na moč potrebni.

bliskem sekretariatu za delo z dne 17. III. 1966, je delovna organizacija dolžna sprejeti na delo vajenca po končanem učenju, če pri njej obstaja taka možnost. Vajenec lahko s tožbo pri sodišču dokazuje, da ima delovna organizacija možnost, da ga po končanem učenju sprejme na delo za določeno dobo. Delovna organizacija te obveznosti nima, če dokaže, da nima nobene možnosti sprejeti takega »bivšega« vajenca na delo. Za rešitev tega vprašanja je pristojno sodišče, ker so razveljavljeni vsi predpisi, ki so za rešitev tega vprašanja določali pristojnost upravnih organov in ker je ena od osnovnih postavk temeljnega zakona o delovnih razmerjih, da spore v zvezi z delovnim razmerjem rešujejo sodišča.

A. POLJANSEK

KUPON za pravno posvetovalnico DE

V zatišju Bohinjskega jezera

Turistični kraj brez turistov je kot velika bogata založena trgovska hiša z desetimi prodajalci — brez kupca. In prvega septembra je bilo skoraj tako med hotelom Jezerom in Turističnim društvom v Bohinju. V središču Bohinja, kjer se v sezoni tare turistov, kjer so vsa parkirišča prenapolnjena z avtomobili, je bilo tega dne le nekaj sprehajalcev, avtomobile pa bi lahko prešteli na prste obeh rok. Barometer turistične sezone v Bohinju je tako naglo padel, kot še nobeno leto doslej.

»V goste je prišlo letos več turistov kot minulo leto in, če nam ne bi nagajalo muhasto vreme, zlasti v avgustu, bi jih bilo še več,« pripoveduje predsednik Turističnega društva v Bohinju Vilko Es. Ugotovitev je dvakrat spodbudna: številke potrjujejo, da nas niso varali občutki, da je letošnja turistična sezona med najuspešnejšimi doslej in da si zato ne manemo rok v samozadovoljstvu, ampak želimo še več.

S tovarišem Esom sva napravila kratko turistično bilanco za letošnjih sedem mesecev, za avgust še nimajo zbranih podatkov, in jo primerjala z lanskim. Lani je prenočilo v

sedmih hotelih in približno tisoč privatnih sobah, ki jih oddaja Turistično društvo, 16.597 gostov z 78.460 nočitvami, letos pa 17.629 gostov z 68.106 nočitvami. Število gostov se je torej povečalo, nočitve pa so se zmanjšale. Vzrok za manjše število nočitev je, med drugim, tudi slabo vreme. Gostje, zlasti domači, so sredi dopusta pokazali hrbet deževnemu Bohinju. Naslednji vzrok je nedvomno v manjšem številu zdravstvenih zavarovancev v Klimatskem zdravilišču Stane Žagar, ki ga prištevamo med najpomembnejše turistične objekte v Bohinju. Kaj pa cene? Privatne sobe veljajo od 600 do 1000 starih dinarjev, hotelske od približno 1000 do 3000 starih dinarjev. Penzion v dvoposteljni sobi za eno osebo pa od 2500 do 5800 starih dinarjev. Dinarske primerjave obeh let pa kažejo, da se je dvignil promet letos za dobrih 43 odstotkov v primerjavi z istim obdobjem lani.

Bohinj je eden redkih turističnih krajev, ki je uspel ohraniti vso lepoto. Narava ga

je tako bogato obdarila, da mu zlepa ne bi našli para. Nobena dvoma ni, da prav zato privablja številne domače in tuje goste. In če povprašate te goste po vtisih, vam odvrnejo: »Ohranite Bohinj takšen, kakor je, z vsemi naravnimi lepotami in mirom.« Vendar smo doslej vse premalo storili, da bi za te lepote in mir izvedel svet. Tovariš Es seže po prospektih. Izbira je zelo skromna. Barvni prospekt s privlačnimi posnetki za poletno sezono, črno-bel cenik s fotografijami pomembnejših objektov, cenami in 4-jezičnim propagandnim tekstom in lanski zimsko črno-beli prospekt — to je v glavnem ves propagandni material, če seveda ne prištevamo prospektov, ki so jih izdali hoteli sami. Naklade so nizke. »Barvni prospekt smo izdali v 100 tisoč izvodih,« našteva tovariš Es, »vendar ga moramo imeti za štiri leta, čeprav ga ne bi bilo preveč za eno leto. Cenik za letošnjo sezono smo natiskali v 10 tisoč izvodih, vendar je konec avgusta v glavnem že pošel.«

Turistično društvo se vzdržuje samo. O njegovi dejavnosti pripoveduje predsednik: »Živimo od turistične takse, ki jo dajemo skoraj v celoti za propagando, prireditve in folklorne nastope, od vstopnine Savice, prodaje spominkov, domačih in inozemskih časopisov ter tobačnih izdelkov, provizije od prodaje privatnih sob, avtobusnih vozovnic, rezervacij, ribiških dovolilnic in tako dalje.«

Tako izvemo tudi za glavno dejavnost Turističnega društva. Podatki pa ne bi bili popolni, če ne bi prišli k temu še treh velikih prireditelj: Kmečke občeti, Kresne noči in Kravjega bala ter folklornih nastopov in skupinskih izletov v bližnje kraje.

V majhni leseni hišici pri mostu, kjer je sedež društva in kamor se zatekajo gostje s tisoč vprašanji in željami, pa so doma tudi velike težave. »Letos smo bolj kot prejšnja leta občutili, da nam primanjkujejo zabavišni prostori,« pripoveduje predsednik Es, »Gostu smo mogli dati le so-

bo, priporočiti to ali ono restavracijo, da se je lahko najedel in kjer so mu dva ali trikrat tedensko organizirali ples, za kaj več pa se je moral znajti, kakor je vedel in znal. Zato bi bilo nujno potrebno zgraditi kavarno z večjo dvorano, kjer bi bile lahko nekatere prireditve pod streho, skratka, kjer bi lahko gost preganjal dolgčas v deževnih dneh. Toda to so, kljub veliki potrebi, samo papirnate želje. Sredstev ni. Ni jih niti toliko, da bi lahko poskrbeli za izdatnejšo propagando, da bi, mimo drugega izdali vodič Bohinja, da bi izpolnili dolgoletno željo naših stalnih gostov in kupili jezerski taksi na akumulatorski pogon in tako naprej. Mimo finančnih pa so tudi druge težave. Najbolj značilna je verjetno ta: društvo nima lastnega telefona in je od sedme ure zvečer zveze s svetom. Tako ga v tečez noč in preko nedelje brez lefonskem imeniku ne najdete, kajti za nas ni proste linije.«

I. VRHOVČAK

Zakonu o pokojninskem zavarovanju, ki je bil uveljavljen lani ob novem letu, smo dodali že dve noveži.

V Uradnem listu ti dve korekturi nista zavzeli veliko prostora, niti stavcem veliko časa. Sleajneja pa ni moč trditi za institucije, ki se ukvarjajo s pokojninskimi zadevami. V dobrem letu in pol že tretjič preračunavajo pokojnine. Niti papir niti njihovo čelo ni zastoj. Če bi dajali še denarno odškodnino upokojencem, ki so jih anomalije v dosedanjih pokojninskih prevečbah spravile ob živce, bi se ti stroški še bolj zaoblili. Toda, na srečo, upokojencem ni treba plačati za zrahljanje živcev...

Zadnja, to je druga novela, bo prizadela lanske letne upokojence. Posamezniki bodo upravičeno izgubili tudi po 56.000 dinarjev pokojnine, ker jim ne priznajo več za pokojninsko povprečje lanskega leta, znatno povečanih prejemkov, ampak povprečje 1964. leta in 10 odstotkov povrh. Glede na druge, starejše upokojence, je ta korektura umestna, ker odpravlja prevelike razlike v pokojninah.

Tako bo torej najnovejša sprememba pokojnin nekatere potolažila, druge pa vznejevoljila. Kakor poprejšnja, kakor novi zakon.

Verjetno s to korekturo zakona pokojninsko vprašanje še ne bo rešeno. Ir spet bo treba angažirati ves računski aparat socialnega zavarovanja, porabiti na koše papirja in upokojencem tešiti nervozo s pomirjevalnimi kapljicami in tabletami, zlasti če bo tudi naslednjo novelo pripravilo samo nekaj ljudi, brez predhodne konsultacije s pokojninskimi referenti!

Naj izdamo skrivnost: pokojninski referenti Zavoda za socialno zavarovanje SRS so vnaprej opozorili na anomalije, ki jih bo povzročila prva novela zakona, njihove pripombe pa so odromale v — predal.

M. K.

IZ IZKUŠENJ KARTONAŽNE TOVARNE V LJUBLJANI

PO RACIONALNI POTTI DO SMOTRNIH REŠITEV

V delovnih organizacijah zelo pogosto postavljajo vprašanje, kako razvijati in poglobljati samoupravne odnose, da bi bilo hkrati ustrezno tako interesom podjetja kot celote kakor tudi članom kolektivov — samoupravljavcem. Predsednik odbora Kartonažne tovarne Ljubljana Silvo Zanoškar in vodja kadrovanja v tem podjetju Lojze Šuc sta v razgovoru za Delavsko enotnost pojasnila nekaj njihovih izkušenj.

Novinar: Po statutu vašega podjetja je predvideno, da komisije delavskega sveta analizirajo posamezne probleme in izdelajo predloge, kako naj bi te probleme razrešili, tako da samoupravni organi te predloge samo potrdijo ali pa

odklonijo. Zakaj ste se odločili za takšno pot in kaj ste s tem dosegli?

Silvo Zanoškar: Kakor v drugih podjetjih smo včasih tudi pri nas imeli pravcate maratonske seje samoupravnih organov, saj so bili dnevni redi tako obširni, da jim skoraj ni bilo videti konca, pa čeprav je bilo ali bi bilo informativno gradivo vnaprej pripravljeno. Ljudem seveda ni mogoče prepovedati, da bi povedali svoje mišljenje o posameznih zadevah, nasprotno: prav je, da ga povedo! Vendar smo sčasoma prišli do pre-

pričanja, da ni mogoče vselej sprejemati najboljših rešitev, če se vsa razprava razvija zgolj na sejah samoupravnih organov, saj končno nastopa tudi »človeški faktor«, predvsem utrujenost. Zato smo se odločili, da predloge vseh rešitev pripravijo strokovne službe in da o teh predlogih predhodno razpravljajo komisije delavskega sveta, ki se v načelu morajo posvetovati tudi s kolektivom. Statut v zvezi s tem predvideva razne oblike, med katerimi je ena tudi anketiranje. Tega smo se na primer poslužili, ko je šlo za odločitev o politiki oddiha in rekreacije. No, dosegli smo to, da so samoupravni organi bolj eksperimentalni pri svojem delu, da so seje krajše in kar je predvsem važno, da odločitve niso rezultat mišljenja samo članov samoupravnih organov, ampak neprimerno večjega števila članov kolektiva. Z drugimi besedami: do rešitev, ki se nam zdijo smotrne, pridemo po racionalnejši in bolj samoupravni poti.

Novinar: Velja to enako za odločanje na ravni podjetja kakor tudi na ravni delovnih enot?

Lojze Šuc: Prizadevali smo si, da bi bilo tako, vendar se nam to ni najbolje posrečilo. Gre namreč za to, da smo pri delu samoupravnih organov dopustili dve skrajnosti. Zdej to popravljamo. Predsednik upravnega odbora je že povedal, da je bilo odločanje na ravni podjetja včasih preveč centralizirano, omejeno zgolj na člane centralnih samoupravnih organov. V delovnih enotah pa smo tako razdrobili pristojnosti, da je skoraj vse delo odpadlo na komisije odbora.

rov delovnih enot, in to še celo tako, da so odbori delovnih enot pomenili zvečine le pritožbeno instanco. Zdej veliko razpravljamo o vlogi in pomenu odborov delovnih enot, o samoupravljanju v teh enotah. Vedno močnejše je prepričanje, da bi samo koristilo, če bi odbori nase prevzeli vse pristojnosti svojih komisij, kajti le tako bodo lahko tudi v praksi odgovorni za svoje delo in za politiko, ki jo izvajajo. Po novem, to je po predlogu, ki je še v razpravi, naj bi v delovnih enotah obstajala le še stalna komisija za delovna razmerja, kot pomoč pri razjasnjevanju raznih problemov pa bi po potrebi delale občasne komisije. Status teh komisij pa naj bi bil enak kot v primeru, če gre za komisije centralnih samoupravnih organov. Povedati moram, da naše delovne enote štejejo največ do 250 članov in da pri tem številu delavcev res ne kaže drobiti pristojnosti samoupravnih organov zgolj formalno, ampak da gre za vsebino dela teh organov, za uredničevanje pravice samoupravljavcev, da sodelujejo pri sprejemanju vseh ali vsaj najvažnejših odločitev. Značaj in pomen teh odločitev pa je v raznih trenutkih seveda različen, enkrat gre za gospodarske zadeve, drugič pa je v ospredju kaj drugega.

Novinar: Kakšna pa je na splošno uspešnost take organizacije samoupravljanja?

Silvo Zanoškar: K temu, kar sem že povedal, da namreč do smotrnih rešitev prihajamo po racionalnejši in bolj samoupravni poti, pravzaprav nimam ničesar dodati. Mislim pa, če sem prav uganil, da vas zanima nekaj drugega. Če je bilo vprašanje mišljeno tako, ali zaradi sedanje, oziroma predvidene organizacije samoupravljanja trpi samostojnost delovnih enot in njihovih odborov, moram poudariti, da ni tako. Ostalo je tako, kot je bilo, da namreč v enotah razpravljajo in odločajo o zadevah iz njihove pristojnosti. Spremenil se je, oziroma se bo spremenil, samo način dela samoupravnih organov v delovnih enotah. Za to pa smo se odločili, kot je bilo že prej povedano, samo zato, ker dosedanje metode niso bile uspešne, ali še bolj po pravici povedano, ker smo se narobe lotili dela. Zdej začnemo znova in prepričani smo, da bodo nove oblike uspešnejše. Zaradi tega je pripravljamo tudi spremembo statuta podjetja, kar je — glede na spreminjene pogoje gospodarjenja in izkušnje pri samoupravnem delu — ena najvažnejših zadev, ki jih bomo morali rešiti v najkrajšem času.

M. GOVEKAR

KAKO JE S ŠPORTNO AKTIVNOSTJO V DELOVNIH KOLEKTIVIH

V Idriji za rekreacijski center petsto milijonov starih dinarjev

Z veseljem lahko ugotovimo, da se športna aktivnost v najrazličnejših oblikah uspešno uveljavlja v naših delovnih kolektivih. Zlasti so v mnogih delovnih organizacijah razvili delavsko športne igre, katerih se udeležuje vse več delavcev — neposrednih proizvajalcev. Skratka: udeleženci športnih iger niso več le aktivni športniki, marveč tudi tisti, ki jim je šport res samo razvedrilo in rekreacija.

Kako je s športno aktivnostjo v delovnih kolektivih, smo se pozanimali direktno v delovnih organizacijah in pri nekaterih občinskih sindikalnih svetih. Pri občinskem sindikalnem svetu v Murski Soboti imajo posebno komisijo za šport in rekreacijo, v sindikalnih podružnicah pa še posebej referente, ki skrbijo za šport in rekreacijo, seveda pa tesno sodelujejo z občinsko komisijo. Ne velja prezreti, da so v Murski Soboti prav zdej zaključili s spomladanskim delom delavsko športnih tekmovalcev, ki pa se bodo nadaljevala septembra in končala v novembru. Kot so povedali v delovnih organizacijah murskosoboške občine, namen športnih iger ni le v doseganju čim boljših športnih rezultatov, marveč v tem, da bi vključili čimveč delavcev, ki bi se s športom ukvarjali skozi vse leto. V Murski Soboti v tekmovalnih po ligaškem sistemu sodeluje že 23 delovnih kolektivov s 122 ekipami in 600 tekmovalci v osmih športnih panogah. Seveda pa bi v delavsko športnih igrah sodelovalo še več kolektivov, če bi imeli dovolj sredstev, da bi lahko zagotovili prevoze na tekmovalna tudi iz okoliških krajev Murske Sobotne.

Komisija pri občinskem sindikalnem svetu v Murski Soboti

bo prihodnje leto še razširila svojo dejavnost, predvsem na organizacijo tedenskega oddiha delavcev, seveda če bodo delovne organizacije pripravljene pomagati tudi z denarjem.

ŠPORTNA REKREACIJA IZREDNO RAZVITA

Tudi pri občinskem sindikalnem svetu Maribor-Tezno ugotavljajo, da je športna rekreacija v sindikalnih podružnicah izredno razvita. Toda kljub tej razvitosti športna aktivnost v okviru sindikalnih podružnic še ni množična. Zavoljo tega prireja občinski sindikalni svet dvakrat letno tekmovalje v vseh športnih panogah, pravico do sodelovanja pa imajo predvsem delavci. Omenjena tekmovalja prirejajo že od leta 1961 in vključujejo vedno več delavcev, saj se prijavi tudi po 70 ekip.

V Trzinu pa smo zvedeli, da športne igre in tekmovalja med sindikalnimi organizacijami v njihovi občini vse leto organizira Bombažna predilnica in tkalnica, ki prireja tudi srečanja med tekstilci Gorenjske in ostale Slovenije.

V idrijski občini pa so se delovne organizacije dogovorile za gradnjo negospodarskih objektov: zdravstvenega doma, javne kopalnice in rekreacijskega centra. V ta namen bodo delovne organizacije pogodbeno odstopale 1 do 3 % sredstev od bruto osebnih dohodkov, dokler ti objekti ne bodo zgrajeni. Tako bodo letos za rekreacijski center v Idriji iz teh sredstev vložili približno 50 milijonov starih dinarjev. Celotna investicija izgradnje rekreacijskega centra z javno kopalnico in letnim kopalniščem pa bo veljala blizu 500 milijonov starih din. Računajo, da bo rekreacijski center zgrajen čez štiri leta.

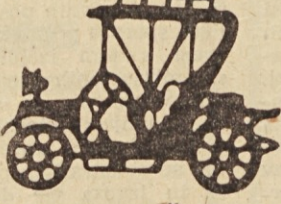
HRASTNIK: KAKO RAZVITI DNEVNO IN TEDENSKO REKREACIJO?

V hrastniški občini ugotavljajo, da je dnevna in tedenska rekreacija nerazvita. Ta bi bila za delavce hrastniških podjetij še toliko bolj potrebna, ker zlasti v spodnjem delu Hrastnika trboveljska elektrarna in tovarna kemičnih izdelkov vse bolj zastrupljata ozračje in uničujeta že tako borno rastlinstvo. V Hrastniku nimajo kopalnišča, omejene pa so tudi možnosti za organizirano športno dejavnost, tako da trenutno nimajo skoraj nobenih možnosti za tedensko, kaj šele za dnevno rekreacijo. Ti dve vrsti rekreacije sta konkretno za hrastniško občino bolj pomembni od letnega oddiha delavcev. Ta ugotovitev pa je dala hrastniškemu sindikalnim in športnim pa tudi turističnim delavcem povod za razmišljanje o tem, kako pospešiti gradnjo olimpijskega plavalnega bazena v najbolj zdravem osrednjem delu Hrastnika. Kot so povedali, bo občinski

sindikalni svet v Hrasniku eno prihodnjih sej plenuma posvetil prav tem problemom, ves material za razpravo pa bo pripravila komisija za rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu. Namreč prav zdej obstajajo možnosti za takojšen začetek etapne gradnje bazena, predvsem na osnovi organiziranega prostovoljnega dela mladine. Vsi ti načrti so dokaj realni, ker so že doslej naleteli tako pri delovniških forumih na polno razumevanje in vsestransko pripravljenost.

M. Z.

Autocel

opere vaš avto

Tovarna Zlatorog Maribor

SKUPINA ENAJSTIH LJUDI JE V FERRALITU SAMOVOLJNO PREKINILA DELO IN POVZROČILA ŠKODO 1.230.436 STARIH DINARJEV

ZALETAVOST SE NI OBNESLA

Nekateri pozabljajo, da so osebni dohodki odvisni od produktivnosti

Pred dnevi je bila v kovinskem podjetju Ferralit izredna seja upravnega odbora. Dnevni red je imel dve točki:

1. analiza vzrokov nizke proizvodnje v ekonomski enoti Livarne sive litine v mesecu juliju,
2. imenovanje komisije za ugotovitev vzrokov samovoljnega prenehanja dela skupine za vlivanje v Livarni sive litine ter ugotovitev nastale škode zaradi prenehanja dela.

Samo dan popreje namreč popoldanska izmena v Livarni sive litine ni hotela opraviti svojega dela in je s tem povzročila precejšnjo zmedo v organizaciji proizvodnje ter razen tega še večjo materialno škodo.

Verjetno to ni prvi primer samovoljne prekinitve dela v občini Zalec, šteje pa gotovo med tiste maloštevilne odločitve naših samoupravljavcev, ki jih ne odlikujeta premišljenost in trezna presoja.

Kaj je privedlo 11 delavcev v kovinskem podjetju Ferralit, da so se tako »zaleceli«, kot danes temu pravijo njihovi tovariši v Zalcu? Vzroki segajo nekaj mesecev nazaj. Že v maju so ti ljudje postavljali pred samopravne organe zahtevo, da bi morali prejemati mesečno približno 60 do 65 tisočakov.

Seveda so bile take želje čudne, saj je bilo slehernemu v podjetju povsem jasno, da so osebni dohodki po novem pravilniku odvisni v glavnem od produktivnosti. Plan omenjene skupine pa je bil 125 obračunskih ton mesečno. Junija je Livarna sive litine preselila plan za 11 obračunskih ton in delavci so prejeli konec meseca v povprečju 69 tisočakov. Julija je proizvodnja padla na 113 obračunskih ton, osebni dohodki pa na 49 tisoč dinarjev.

Nizki prejemki so bili povod za prekinitev dela. Ko je prišla popoldanska izmena na delo in ugotovila, koliko je v kuverti, nihče ni hotel nadaljevati dela dopoldanske izmene. Mojster je bil proti tej odločitvi in je o tem obvestil obratovodjo. Oba sta potlej hotela delavce prepričati, da je treba delo opraviti in jih opozorila na veliko materialno škodo, toda delavci so ostali pri svojem. »Za ta denar ne moremo živeti, tako se nisimo dogovorili,« so menili.

Zakaj so osebni dohodki to pot pod povprečjem, se niso vprašali. Tudi niso pomislili na to, kakšno škodo bodo povzročili s svojo odločitvijo in da bodo s-

tem povzročili težave ne samo sebi, temveč drugim v kolektivu.

Zanje je že naslednji dan moral misliti upravni odbor. Ugotovil je, da so bili osebni dohodki izplačani povsem v smislu veljavnega pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, da pa je bila produktivnost pod povprečjem zaradi:

- dveh praznikov in enodnevne kolektivnega dopusta na račun remontnih popravil;
- letnih dopustov,
- spremenjenega asortimenta proizvodnje in
- notranje organizacije.

Upoštevati je potrebno namreč dejstvo, da dela skupina za vlivanje le 6 do 7 ur dnevno, in da bi za to delo, ki ga danes opravlja 11 ljudi, zadostovalo tudi 9 delavcev. Tako vsaj trdijo odgovorni v podjetju.

Skupina za vlivanje pa seveda meni drugače, čeprav dela dnevno le 6 do 7 ur, ostali v podjetju pa 8...

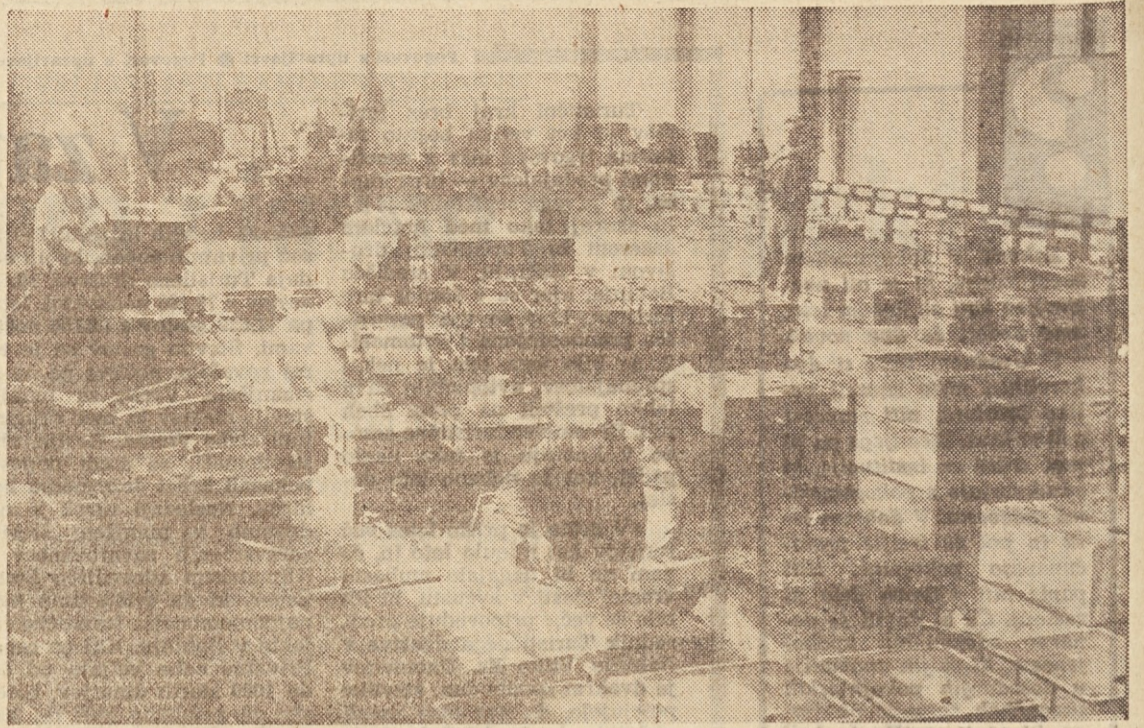
Res je, da so bili osebni dohodki skupine za vlivanje junija nižji kot prej, menim pa, da je reakcija delavcev v celoti/netni pravilna,« je dejal Ervin Košir, predsednik sindikalne podružnice v Ferralitu. Povsem enakih misli so tudi Jože Gajšek, predsednik upravnega odbora, ing. Milan Uranjek, tehnični direktor, in z njimi vred skoraj vsi v podjetju. Delavci, ki so zaposleni v livarni v dopoldanski izmeni, so bili močno ogorčeni nad potezo svojih popoldanskih kolegov.

Upravni odbor je na omenjeni seji sprejel med drugim tudi sklep, da je treba izboljšati notranjo organizacijo dela v Livarni sive litine in nuditi skupini za vlivanje možnost vočjega zasluga, obenem pa ugotoviti nastalo škodo zaradi prenehanja dela. Nepremišljeni korak 11 ljudi je namreč povzročil, da naslednji dan kar 80 delavcev ni moglo redno začeti z delom, in da potlej tudi popoldanska izmena ves dan ni imela kaj početi.

Posledica vsega tega je materialna škoda v višini 1.230.436 starih dinarjev. Škoda se nanaša na izgubljeni material, izgubljene delovne ure in izgubljeno vrednost proizvodnje.

V Ferralitu danes še ne vedo, kako bodo nadoknadili nastalo izgubo. Zavedajo pa se, da bodo prihodnji mesec, zaradi nepremišljenega koraka 11 ljudi prav vsi v podjetju prejeli nekoliko tanjše kuverte kot sicer.

A. ULAGA

LIVARNA SIVE LITINE, KJER JE 11 LJUDI SAMOVOLJNO PREKINILO DELO IN POVZROČILO ŠKODO V VIŠINI 1.230.436 STARIH DINARJEV

V LESNI TOVARNI »22. JULIJ« V SP. IDRJIJ POTREBUJEJO NAJMANJ 200 DELAVCEV, PA JIH NE MOREJO DOBITI

ZAVEDAJO SE TUDI SVOJIH SLABOSTI

Najprej: dosledno po programu izpeljati organizacijo dela

Najmanj dvesto delavcev bi takoj potrebovali, če bi hoteli proizvajati vsaj v drugi izmeni,« so bile besede direktorja tovarne 22. julij iz Sp. Idrije, bolj v opravičilo kot pojasnilo. »Delavcev sploh ne moremo dobiti. Vse nam pobere rudnik. Veste, precej boljše osebne dohodke prejemajo delavci tam kot pri nas. Slišal sem, da menda rudarji zaslužijo tudi do 180.000 starih dinarjev na mesec. Pa pri nas? Krepko morajo zavijati rokave, da prideš na 80 tisoč starih dinarjev...« je še rekel direktor tovarne Cveto Sulgaj.

Res, potem ni čudno, da vse sili v rudnik. Kot so nam pripovedovali v Idriji, imajo podobne težave z delavci, pravzaprav s pomanjkanjem delavcev tudi v drugih podjetjih idrijske občine. A kljub temu si za zdaj pogledimo, kako v sedanjih razmerah gospodarijo v lesni tovarni 22. julij. Sledimo direktorjevim besedam:

»Naša tovarna je sestavljena iz novih zidov in starih strojev. To pa nas precej »tepe«, da zlepa ne moremo na zeleno vejo, kot temu pravimo.«

Razgovoru se je pridružil tudi računovodja podjetja Adolf Podobnik. Mož, ki ima vse številke v mezincu, nam je povedal: »Nad 400 milijonov starih dinarjev smo »zakopali« v zidove. Precej naporov smo vložili, da imamo vsaj proizvodne prostoro-

ve vse na enem mestu.« Direktor Cveto Sulgaj pa je nadaljeval:

»Pravzaprav vam moram odkrito povedati, da niti v prvi izmeni še ne delamo s polno zmogljivostjo. Nekateri stroji tečejo le po štiri ure na dan. Res pa je, da na nekaterih delovnih mestih, na tako imenovanih ozkih grlih, že delamo tudi v drugi in celo tretji izmeni. Toda to vse skupaj še ni nobena resna proizvodnja. Zavoljo tega smo si prav lani izdelali podroben proizvodni program, tako da zdaj vemo, kaj hočemo...«

»In kaj hočete...?«

»Najprej in to še do konca tega leta moramo po programu dosledno izpeljati organizacijo

dela tako, da bodo stroji vsaj v prvi izmeni izkoriščeni toliko, kot je to za eno izmeno potrebno. Sele potem se bomo resneje pogovarjali o drugi izmeni.«

Zdaj je postal direktor zamisljen. Dobili smo vtis, da se ga loteva malodušje.

»Pa nikar ne mislite, da samo delavcev nimamo dovolj, da bi lahko normalno proizvajali,« nam je rekel. »So še drugi, včasih morda tehtnejši vzroki, da ne moremo še več proizvajati že v sedanjih razmerah. Kar pogledate pod tistole lopo,« in pokazal je z roko na kup ivernatih plošč. »Za dva vagona ali blizu dvaindeset kubičnih metrov jih je, ki so zanič. Dobili smo jih iz Nove Gradiške. Če bi ivernate plošče zmeraj dobili iz cerkniškega Bresta, potem bi bili kolikor toliko na konju. Tako pa nam tudi izredno slab reprodukcijski material ovira proizvodnjo.«

Računovodja Adolf Podobnik pa je dopolnjeval direktorja: »Tudi trga še nimamo preštudirane in na tem področju nas

čaka še veliko dela. Za zdaj vemo kar tako približno, da naše pohištvo na domačem trgu ne gre, več toliko v promet. Izvoz smo letos v primerjavi z enakim obdobjem lani povečali za blizu 400 odstotkov, kar znesse približno za 150.000 dolarjev. Vse to pa je premalo, da bi lahko z našimi izdelki odločneje nastopali na trgu...«

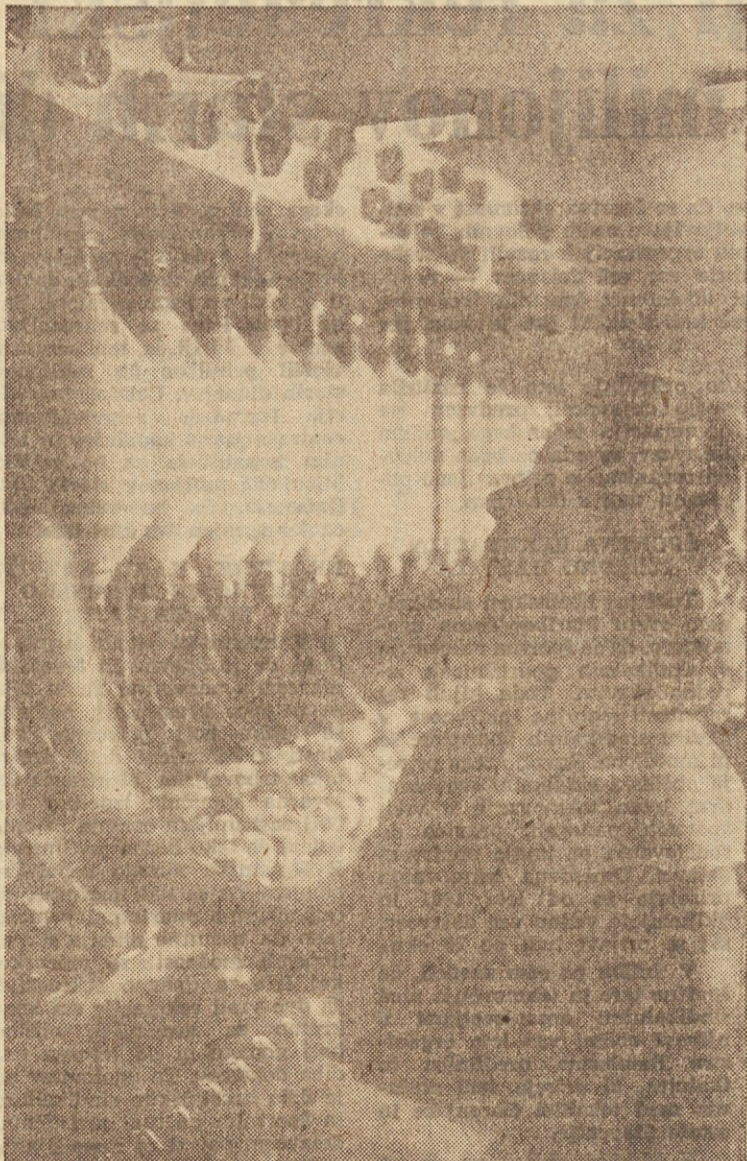
In kar je najpomembnejše, kot nam je pripovedoval predsednik sindikalne organizacije v tovarni, morajo v najkrajšem času modernizirati proizvodnjo. Ko smo si ogledali tovarno, smo že videli, da delajo v tej smeri. Prav zdaj napeljujejo komprimiran zrak, da bi izpopolnili vsaj nekatere tehnološke postopke. Če se ne bi sam prepričal, ne bi verjel, da v tovarni še zdaj privijajo vijake kar z navadnim ročnim izvijačem. Se vrsto drugih delovnih operacij opravljajo na zelo primitiven način. Zato skoraj vsaka novost za njih pomeni izredno pridobitev. Toda, če upoštevamo pogoje, v kakršnih so doslej proizvajali, ko so bili raztreseni po vsej Idriji, jim ne smemo toliko zametati, da se šele zdaj spoprijemajo s tem, kar so v podobnih tovarnah že zdavnaj uresničili.

»Veste, mi se vseh teh slabosti zavedamo,« pravi direktor. »Toda proizvodnje nikakor nismo mogli že prej modernizirati, dokler nismo prišli v nove proizvodne prostore. Tu, v Sp. Idriji imamo zdaj res skoraj vse pogoje, da se v najkrajšem času v proizvodnji približamo sorodnim tovarnam. V dveh letih bomo vložili v nove stroje blizu 100 milijonov starih dinarjev. Gradimo tudi novo žago za razrez lesa. Ze stara žaga nam je precej »nesla«, pa smo se zavoljo tega odločili, da zgradimo novo. Približno 80 milijonov starih dinarjev bomo dali zanjo. Sele potem, morda že prihodnje leto, pa bomo lahko proizvajali tudi v drugi izmeni. Toda spet smo pri najbolj bolečem problemu: nimamo delavcev.«

»Skoraj po vseh drugih slovenskih občinah za delavci prav gotovo ne bi mogli tako tarnati, kot v Spodnji Idriji, oziroma v idrijski občini sploh. Vseeno pa v Lesni tovarni 22. julij gledajo na svoj razvoj z optimizmom. V jeseni bosta prišla od vojakov dva mlada inženirja. In z njima si bodo precej pomagali. Nasploh za strokovnjake v tovarni zelo dobro skrbijo, saj na najrazličnejših šolah štipendirajo še vrsto mladih ljudi.«

»Kot vidite, si prizadevamo, da bi res dobro gospodarili in da ne bi bili kamen spotike v našem gospodarstvu. Stremeti moramo za tem, da bomo tudi našim delavcem v doglednem času z dobrim gospodarjenjem zagotovili vsaj tolikšne osebne dohodke, da ne bodo od nas bežali na delo v rudnik živega srebra,« je za zaključek dejal direktor.

MILAN ŽIVKOVIC

DANES DELAJO DELAVKE NA MODERNIH STROJII, KI SO SKUPNA LAST, IN SOODLOČAJO O VSEM, KAR SE DOGAJA V NJIHOVEM KOLEKTIVU

ZA SVOBODNEJŠE POSLOVNE ODNOSE

Novi devizni in zunanjetrgovinski režim še vedno boleha zaradi dosedanje administrativne politike uvoza in izvoza

(Nadaljevanje s 1. strani) noma prosto uvažati. Gre za pretežno večino surovin, oziroma proizvodov usnjarsko-čevljarške industrije, kmetijstva in barvne metalurgije (razen bakra in aluminija). Povsem nesmiselno bi namreč bilo, da bi bil na primer prost uvoz usnja, emajlirane posode ali česa drugega, da pa bi domači proizvajalci morali to blago prodajati po cenah, kakršne bi jim še naprej določeval zavod za cene. V tem primeru bi bila trgovina zainteresirana predvsem za prodajo uvoženega blaga, ker pri njem prosto oblikuje svoj zaslužek, zavračala pa bi prodajo domačega blaga, pri katerem je razlika v ceni vnaprej določena. To ne bi bilo spodbudno niti za proizvodnjo, niti za potrošnika, ker bi po nepotrebnem in z umetnimi sredstvi poslabševali ponudbo na notranjem trgu.

Problem posebne vrste pa pomeni izredna naglica, s katero pripravljamo novi devizni in zunanjetrgovinski režim. V obeh, prej omenjenih temeljnih zakonih je namreč predvideno, da morajo biti vsi spremljajoči

predpisi izdelani in sprejeti do 1. oktobra, da bi tako gospodarstvo imelo vsaj tri mesece časa, da se pripravi na nove pogoje poslovanja z inozemstvom. Posebna delovna skupina strokovnjakov pa je šele v prvih dneh avgusta objavila preliminarno gradivo o novem deviznem in zunanjetrgovinskem režimu. Tako je republiškimi zbornicam ostalo komaj dobrih štirinajst dni časa, da gradivo proučijo in izrečejo svoje pripombe, kajti te dni o pripombah in stališčih gospodarstva že začenejo razpravljati pristojni zvezni organi. Navzlic kratkemu času je Gospodarska zbornica SRS sklicala na posvet več kot 200 predstavnikov — največjih uvoznikov oziroma izvoznikov 17 gospodarskih grupacij. Na posvetih predstavnikov teh grupacij pa se je izkazalo, da je mogoče doseči liberalnejše uvozne-izvozne odnose, kakor pa jih predlaga preliminarno gradivo. Ugotovitev je še toliko pomembnejša zategadelj, ker so na posvetih sodelovali tako proizvajalci kot potrošniki posameznih vrst dobrin, ki so v neposrednem razgovoru

našli skupne, tako za proizvodnjo kot potrošnje ugodne in sprejemljive rešitve. Sporazumeji so se celo v primerih, ko je predhodno gradivo dajalo veliko vedno boleha zaradi dosedanjih (na primer črni metalurgiji), kakor pa jo dejansko potrebujejo proizvajalci.

Prav zavoljo tega dejstva, da so predstavniki proizvajalcev in potrošnikov raznih surovin in proizvodov našli skupno rešitev za 708 blagovnih postavk izmed 1.005 spornih postavk in da so v zvezi s tem izoblikovali 110 spreminjivalnih predlogov, zgovorno dokazuje, da novi devizni in zunanjetrgovinski režim še močno boleha zaradi dosedanje administrativne politike uvoza in izvoza ter da je treba predvsem gospodarstvu prepustiti pravico, da dokončno odloča ali vsaj soodloča o bodoči politiki izvoza in uvoza.

P. S.: Ob zaključku redakcije smo izvedeli, da je Odbor za gospodarsko sodelovanje s tujino pri zvezni Gospodarski zbornici zavzel približno enaka stališča, kakor jih zastopa Gospodarska zbornica SR Slovenije. —mG

O ČEM RAZPRAVLJAJO V SEVEROVZHODNEM PREDELU SLOVENIJE

avna razprava o osnutku slovenskega zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja je v tem času živahnosti gotovo na svojem višku. Številne razprave širom Slovenije odpirajo vrsto vprašanj, ki naj bi jih novi zakon kar najbolje rešil. Odpirajo pa tudi taka vprašanja, ki jih seveda ne bo rešil noben zakon, marveč jih lahko razrešuje le ustvarjalna samoupravljalna praksa, pa seveda tudi naše večje materialne možnosti pri izvoru — torej naša večja produktivnost.

Morda ni odveč uvodoma tudi povedati, da ponekod nekateri vendarle razpravljajo o tem zakonu tako, kot da odslej naprej težav s šolstvom ne bomo več imeli, če se bomo le lepo vse dogovorili in to zapisali. V svoji naivnosti nekateri torej vendarle verjamejo v to, da lahko tako rekoč čez noč dobimo za vse potrebe dovolj denarja in odpravimo vse »naglavne grehe« družbe do našega šolstva.

Za celovitejši pregled nad mišljenji, ki se oblikujejo v teh razpravah, je seveda še prezgodaj. Toda posamezna razmišljanja in argumenti, na katere se opirajo posamezniki v teh razmišljanjih, so nam na voljo. Tokrat jih posredujemo s posveta, ki ga je sklicala konferenca SZDL mesta Maribora s predstavniki političnih vodstev in skupščin občin severovzhodnega predela Slovenije.

Ne za enotno, toda za enotnejšo osnovno šolo

V Mariboru so nekateri udeleženci posveta opozorili, da v zakonskem osnutku ni jasno opredeljeno, do katere mere bo morala intervenirati republiška izobraževalna skupnost, da bi v Sloveniji dobili enotnejšo osnovno šolo (v te namene naj bi imela republiška izobraževalna skupnost predvidoma 8 oziroma 11% svojih sredstev), odkod dalje pa bi morala z dodatnimi sredstvi pomagati lokalna družbenopolitična skupnost (malice, prevozi...?). Težnja, da postane enotnejša raven osnovne izobrazbe Slovencev nacionalna skrb, je sprejeta z odobravanjem. Toda obstaja bojazen, da bi to načelo diskreditirali, ker nam manjkajo pedagoško-strokovni normativi, s katerimi naj bi zagotavljali enotno minimalno raven osnovnega izobraževanja. Ti normativi res ne morejo biti v zakonu zapisani, toda pristojne strokovne službe bi morale posredovati npr. koliko otrok sme biti največ v razredu, kakšna

sme biti delovna obveznost učitelja in kateri naj bodo drugi minimalni pogoji učno vzgojnega dela. Razlike v pogojih dela posameznih šol bodo gotovo še ostale. Kot družbeni dogovor pa je potreben enoten start za vse šole. Revnejše občine imajo ustavne obveznosti do sorazmerno večjega števila šoloobveznih otrok, kot nekatere razvitejšje občine.

Raznolikost kriterijev pri priznavanju dohodka šolam je doslej te razlike le še poglobljala tudi med šolami, ki obstajajo sicer na ekonomsko precej enako razvitihih področjih. Na posvetu je bilo slišati precej ostro izrečene besede na račun tega, da strokovno pedagoški normativi za minimalno enotno raven osnovnega šolstva ne morejo imeti nič opraviti z samoupravnimi pravicami. Skratka, te normative bi morale pristojne strokovne službe pripraviti in objaviti še pred pričetkom delovanja izobraževalnih skupnosti.

Slišati je bilo tudi mnenje, da družbi denarja za šolstvo ne bi smelo zmanjkati. Za kar se odloči, mora tudi finančno zagotoviti. A kar ostane, naj ne bo pod večnim vprašanjem ne-

rešenih financ. Danes pa se v zbornicah o tem več razpravlja kot o učno vzgojnih nalogah in uspehih. Planiranje šolske mreže in naše zmogljivosti se pogosto razhajajo.

Slabe investicije — brez kadrov

O tem, da bi morali uzakiniti 1% za kadre pri vseh investicijah, smo slišali več pričljivih razprav. Končno že ves svet priznava, da mora vsaka ekonomsko utemeljena investicija imeti vkalkulirane tudi stroške za izobraževanje strokovnega kadra. Tega vira pa sedanji osnutek republiškega zakona ne predvideva (menda naj bi to urejal zvezni zakon o investicijah). Ker pa so nekatera področja investicijsko zelo zaostala prav v tem koncu Slovenije in so doslej občine s pomočjo delovnih organizacij vendarle vsaj nekaj v te namene zbrale, se ponekod boje, da bi le na pol rešeno vprašanje investicij v republiškem zakonu povzročilo, da bi izgubili še te dosedanje prostovoljne vire — pomoč delovnih organizacij.

več silil. Nihče pa se ni ogreval za štiri velike regionalne skupnosti, saj imajo slabe izkušnje z medobčinskimi skladi in sodijo, da bi se s tem sredstva preveč odtujevala delovnemu okolju in potrebam proizvajalcev.

Predlog za devet manjših regionalnih izobraževalnih skupnosti je zasnovan na proučitvi ekonomskih, socialnih, demografskih in populacijskih pokazateljev. Kljub temu smo slišali za pomislek, češ da se šolske regije ne bodo teritorialno pokrivala z regijami drugih področij, npr. zdravstva, kar ne zagotavlja sinhroniziran družbeni razvoj.

Domala vsi so bili mnenja, naj bi skrb za šolstvo druge stopnje prevzela republiška izobraževalna skupnost, saj so interesi ožjih regij mnogokrat izraz lokalnih apetitov in pomenijo včasih nesmotrno trošenje sredstev. In tudi tu bi morala republiška skupnost zasledovati možnosti enotnejših pogojev dela.

Res je, da zakonski osnutek zelo malo govori o vlogi delovnih organizacij gospodarstva. Skupaj z delovnimi organizacijami bi morali še naprej iskati zakonsko formulacijo, ki jih bo tudi v bodoče zavezovala, da bodo za izobraževanje skrbele tudi s fakultativnimi sredstvi. O izobraževalnih skupnostih gospodarskih panog nismo slišali ničesar, čeprav bi o nadaljnjem naravnem (a ne nasilnem) združevanju gospodarskih izobraževalnih skupnosti veljalo razpravljati.

SONJA GAŠPERŠIČ

Prihodnjič:
O ČEM RAZPRAVLJAJO
V TRŽIČU

Naraščajoči socialni problemi otrok terjajo reševanje le-teh že v osnovni šoli

Malo socialnih delavcev — pa še te ponekod odklanjajo

V preteklem šolskem letu so zasavski prosvetni delavci na mnogih sestankih in posvetovanjih ugotavljali znaten porast socialnih problemov otrok, katerih vzgoja in izobraževanje sta jim zaupana. Nema lokrat so se ob tem v nemale hude debate, saj so prosvetni delavci želeli ne le ugotavljati dejansko stanje, temveč tudi najti zanj najustreznejše rešitve. Res, šolski kolektivi so že doslej sami rešili mnogo socialnih problemov otrok, še več pa v sodelovanju s veti za socialno skrbstvo in skrbstvenimi organi. Le-ti namreč v Zasavju že imajo strokovno usposobljene socialne delavce.

Vendar pa je socialnih problemov vedno več in nič ne kaže, da bi jih bilo v najbližji prihodnosti kaj manj. Ocene o tem se bolj nagibajo k pesimizmu, ki pa ni brez osnove. Vsi številni in drugi pokazatelji namreč kažejo, da se krog socialno ogroženih šoloobveznih otrok nenehno veča. Razlogov in motivov za to je več, nemalokrat alkoholizem v družini, neurejene stanovanjske razmere, številčnost družin in podobno.

Vse to je v zagovor mnenju, da že zdaj vse zasavske osemletke potrebujejo socialne delavce, ki bodo polno zaposleni v šolah. Ni nobene bojazni, da ne bi imeli polnih rok dela, zlasti, če bi se začeli temeljito ukvarjati tudi s preventivno dejavnostjo, ne pa zgolj z reševanjem že nastalih primerov socialno ogroženih otrok. Nekatere zasavske osemletke so že razmišljale o nastavitvi za to potrebnih strokovnih delavcev. V Trbovljah so že sistematizirali delovno mesto socialnega delavca in zanj našli tudi človeka, ki pa se je kasneje zaposlil na izpostavi Zavoda za socialno zavarovanje. V Zagorju je tudi že socialna delavka, ki bi se rada zaposlila na šoli, pa kolektiv doslej ni pokazal kdove kakšnega zanimanja za to strokovno delovno mesto. Kljub večjemu ali manjšemu razumevanju pa čas dela svoje: danes se kažejo izrazite potrebe po socialnem delavcu na osemletki, slej ko prej pa bodo šole ugotovile, da svoji celoviti nalogi tudi ne morejo biti več kos brez psihologa. Od šole naša družba vedno več terja, toda prav tako se na naših šolah kopiči vedno več problemov vzgoje, problemov, pred katerimi ni imuna niti naša družba.

M. V.

Pokrij se, kolikor je dolga odeja

Ko zakon pripravljamo, je bilo rečeno v Mariboru, že istosčasno plansko predvidevamo primanjkljaj. (Po kalkulacijah bi potrebovali za pokritje letošnjih stroškov in za osedomestno zvišanje le-teh v prihodnjem letu okoli 60 milijard starih dinarjev. Okoli 80% naj bi zbrali s predvidenimi stalnimi viri v avtonomne sklade, okoli 10% naj bi izobraževalne delovne organizacije imele lastnih dohodkov, okoli 10% pa naj bi jih še dodatno zbrali iz prostovoljnih prispevkov delovnih organizacij oziroma občin!

V Mariboru smo slišali za predlog, naj bi namesto 5% od osebnih dohodkov (po I. varianti, ko bi 2% zbirali od prometnega davka in 3% od katastrskega dohodka), oziroma namesto 4,5% od osebnega dohodka (po II. varianti, ko bi 3% zbirali od prometnega davka in 6% od katastrskega dohodka) predpisali delovni organizaciji iz osebnega dohodka 6% oziroma 5,5% po II. varianti. Res je sicer, da je prav vir sredstev za izobraževanje iz prispevka od osebnega dohodka najbolj organsko povezan z živim proizvodnim delom, torej delom, ki je tudi plod izobraževanja. Toda vprašanje je, ali je to v okviru predpisov zveze sploh mogoče. Zanimiv pa je še en argument v zvezi s predlogom, da bi iz osebnega dohodka za-

poslenih dobili več. Če pravimo, naj bi povprečen osebni dohodek v prosveti bil približno enak osebnemu dohodku podobno kvalificiranih v gospodarstvu, potem je treba povedati, da so se na primer povprečni osebni dohodki prosvetarjev v Mariboru že krepko oddaljili od naraščajočih osebnih dohodkov v gospodarstvu.

Mnogi tudi z nezaupanjem gledajo na zbiranje prostovoljnih dodatnih prispevkov iz gospodarstva, saj imajo slabe izkušnje in o njih govore kot o »beračenju«. Zanimiv predlog smo slišali iz Slovenske Bistrice. Z referendumom na zborih proizvajalcev v posameznih občinah bi morali odločiti o tem, koliko bodo vse delovne organizacije v določenem času, letu, ali več zaporednih letih, prispevale še dodatnih sredstev. Skratka, z demokratičnim centralizmom naj bi pripravili tiste, ki niso za demokratični dogovor (ali pa ga potem ne spoštujejo), da bi dodatno prispevali 1% od bruto osebnih dohodkov za izobraževanje. Takšna akcija bi bila cenejša in učinkovitejša in, kot je dejal predlagatelj, s prepričevanjem smo zapravili že toliko časa, da bi polovico sredstev, ki smo jih iskali, z delom lahko že ustvarili. Prav toliko ne, mnogo pa prav gotovo!

Sicer pa so bila mnenja o številu izobraževalnih skupnosti zelo različna. Če eni vidijo prednost v občinskih izobraževalnih skupnostih, ker da je lokalna sredina doslej razmeroma dobro skrbela za osnovno šolo in da bi tudi odslej lažje občinska skupnost zbirala dodatna sredstva občine in delovnih organizacij, potem drugi vidijo v predlogu za devet izobraževalnih skupnosti širših regij predvsem izhod iz lastnega večnega pomanjkanja sredstev za osnovno šolo in pot k enotnejši osemletki. V prostovoljno združevanje občinskih skupnosti ne verjamejo zlasti revnejše občine, saj se boje, da v njih družično ne bi nihče pre-

Počitnice so mimo, zdaj pa zares...

Za delo, za šolo in za izlete vas lepo obleče

modna hiša
LJUBLJANA - MARIBOR

Nama LJUBLJANA

V BLAGOVNICI S STANOVANJSKO OPREMO
NAMA, WOLFOVA 1
NA IZBIRO

V PRITLIČJU:

- sobno in kuhinjsko pohištvo, modernih in klasičnih oblik
- oblazinjeno pohištvo: kavči, otomane, fotelji
- vzmetnice, žimnice »jogi«
- kuhinjske in sobne mize, stoli
- šivalni stroji

NAKUP POHIŠTVA IN GOSPODINJSKIH APARATOV
TUDI NA POTROŠNIŠKI KREDITI
10-ODSTOTNI POPUST PRI PLAČILU Z DEVIZAMI

nama LJUBLJANA

GOSTINSKO PODJETJE

SIDRO
Piran

vabi

v novo odprto restavracijo PUNTA. Piran, ki ima poleg 200 sedežev v restavraciji še 200 sedežev na gostinskem vrtu ter urejeno parkirišče

Osemdeset let prizadevanja in uspehov litijske predilnice

ZA USTANOVITEV TOVARNE DOKAJ UGODNE OKOLIŠČINE

Dobra prometna zveza, ki jo je takrat predstavljala zgrajena južna železnica Trst—Dunaj, bližina energetskih virov iz Trbovelj in Zagorja, ugodne klimatske razmere, saj je v tej kotlini vedno dovolj vlage, razvita mla obrt in dovolj proste cenene delovne sile, ker so bili zaprti nekdanjo topilnic svinca — vse to so bile nekako splošne ugodne okoliščine, ki so pripomogle k odločitvi podjetja Schwarz & Zublin, da je leta 1886 začelo graditi v Litiji prvo predilnico v Sloveniji. Imela je 3250 vreten.

Tako praznuje letos kolektiv bombazne predilnice v Litiji 80-letnico obstoja tovarne, ki je danes eden najpomembnejših oskrbovalcev naše tekstilne predelovalne industrije — tkalnic z reprodukcijskim materialom — bombazno in v zadnjem času vse bolj tudi s sintetično prejo. Danes je zaposlenih v tovarni 850 delavcev, pretežno žensk in deklet, letošnji bruto produkt bo znašal okoli 6,7 milijarde starih dinarjev, tehnična produktivnost obratov pa se močno približuje evropski. Poglejmo, kako se je razvijala tovarna, kako je kolektiv litijske predilnice dosegel sedanjo raven, v kakšnih razmerah in možnostih posluje podjetje.

LASTNIKI SO SE MENJAVALI

V avstrijski dobi in v dobi predaprilske Jugoslavije se je menjalo lastništvo raznih delniških družb in koncernov, ker je bil dobiček velik, pa so tudi povečevali tovarno, tako da je imela leta 1939 že 642 zaposlenih, proizvedla pa je 2182 ton bombazne preje. Nekaj časa je tovarna obratovala tudi med okupacijo, dokler se ni odpor zoper okupatorjev teror v tolikšni meri povečal, da so morali najprej skriti obratovanje na eno izmerno in končno zapreti tovarno.

NAJNUJNEJŠE JE BILO KMALU OPRAVLJENO

Tako kot povsod v razrušenj in izropani domovini, tudi v litijski predilnici ni bilo po osvoboditvi lahko postaviti na noge proizvodnjo. Obratovanja niso mogli takoj obnoviti. Med drugim je bila razstreljena transformatorska postaja in črpalka za vodo, stroji pa pretirano izrabljeni. Vendar je bilo najnujnejše kmalu opravljeno in 13. junija 1945 je predilnica začela obratovati v eni izmenici s 13.272 vreteni. Medtem so nadaljevali popravila, da bi usposobili še ostala vretena, poskrbeli za novo delovno silo, za tehnično osebje in predice. Najprej so porabili tistih 95 ton starega vlakna, ki je še iz časov vojne ostalo v skladišču, po prvih dobavah UNRRA in ruskega bombaža pa so spet začeli predelovati to osnovno surovino, dokler ni postal bombaž (sredi septembra 1945), ko so predelali vse stanično vlakno, izključno reprodukcijski material za dolgo vrsto let.

Nadaljni razvoj bombazne predilnice v Litiji bi lahko razdelili na tri razdobja. Do septembra 1950, ko je bilo v tovarni uvedeno delavsko samoupravljanje, nato do leta 1963, ko se je končala velika rekonstrukcija tovarne in sedanje razdobje, ki naj bi trajalo še nekaj let, dokler ne bo znova potrebna popolnejša modernizacija, saj se sodobna tehnologija v tekstilni industriji hitro razvija, v naprednih državah pa tekstilci obnavljajo strojni park že v petih ali šestih letih.

NENEHNA PRIZADEVANJA ZA USPOSOBITEV TOVARNE

Že leta 1946 je uspelo litijskim predilcem, da so ustvarili večjo proizvodnjo kot pred vojno. Zaposlenih 854 delavcev oziroma delavk, nekaj

manj kot 3000 ton bombazne preje. Toda iztrošenost strojev je postajala čedalje bolj nevzdržna. Samo na kratko bomo povzeli prizadevanja po pospeševanju in izboljševanju tehnološke in organizacije dela:

— maja 1946 se je začelo obratovanje v treh izmenah. Najprej je bila tretja izmena omejena na 40 predilnih strojev s 17.000 vreteni, z novembrom istega leta pa je začela delati nočna izmena v polnem obsegu;

— pogonski problem je bil dolgo zelo pereč. Najprej je parna turbina poganjala s pomočjo zastarelega prenoša izmenični generator, istosmerni dinamo in skupinske transmisije po oddelkih. Ko je nazadnje popolnoma odpovedala, je kolektiv s posebno požrtvovalnostjo spravil v pogon zastarela parna stroja, ki sta že zdavnaj odslužila. To pa je bila le začasna rešitev, ki je trajala do priključitve tovarne na elektroenergetski sistem prek daljnovoizodne iz kalorične centrale Trbovlje. Sele s to priključitvijo je bil rešen elektrodovajalni problem in je ostalo odprto samo še vprašanje posamičnega pogona namesto zastarelega skupinskega v nekaterih oddelkih;

— ko so rešili problem elektroenergije in dokončno opustili turbine oziroma parne stroje, so začeli izločati tudi stare kotle in montirali nov kotel za ogrevalne in pomožne potrebe;

— že leta 1947 so začeli graditi novo predpredilnico, med drugim so uredili sodobno klimatizacijo, novo skladišče za surovine, nov industrijski tir, lotili so se rekonstrukcije flajerjev na visoki razteg zaradi zmanjšanja števila flajerskih pasaž itd.

STROJNI PARK SKORAJ POVSEM IZTROŠEN

Leto 1950, ko so delavci prevzeli tovarno v upravljanje, označuje tudi začetek čedalje intenzivnejšega več-

strukcijo tovarne. Leta 1957 so program potrdili in naslednje leto — začeli z delom.

KAJ VSE SO PRIDOBILI Z REKONSTRUKCIJO

Rekonstrukcija litijske predilnice bombaža se je končala leta 1963. Kako izgleda tovarna po tej rekonstrukciji? Veljala je približno 400 milijonov starih dinarjev, sedaj pa obratuje povsem nova čistilnica, v predilnici in predilnici pa so stroji predelani, pre-

v litijski predilnici zelo nazorno ilustrira nekaj primerjav: leta 1960 so potrebovali za 100 kilogramov preje 24,6 ur, lani pa samo še 17,5 ur. Če sedaj upoštevamo, da so v tovarni leta 1951 delali 38,5 ur, da bi proizvedli 100 kilogramov bombazne preje, je nagel skok tehnične produktivnosti dela več kot očitno. V Zahodni Evropi se giblje produktivnost v predilnicah okoli 14 ur za 100 kilogramov preje. In najprej: leta 1960 so proizvedli tudi 338 ton sukane preje —

pritožujejo nad kakovostjo preje iz jugoslovanskih predilnic, češ da iz te preje ni mogoče izdelovati kvalitetnega blaga v taki izbiri in strukturi, kot ju zahteva razvijeno inozemsko tržišče — kamor pa mora naša tekstilna industrija izvoziti velik del svoje proizvodnje, da bi dobila devize za nabavo surovin, kemikalij in drugih potrebščin.

Vzroke težavam pa je treba vedno iskati pri viru. Tu pa imamo bombaž, ki se v naši državi nabavlja in

Minilo je osemdeset let, odkar so postavili v Litiji predilnico

za 100 kg so porabili 26,8 ur; lani se je ta proizvodnja povzpela na 1270 ton, za 100 kg pa potrebujejo danes samo še 17,1 ure.

UVAJANJE SINTETIČNIH VLAKEN

Čas teče in prinaša novosti, temu pa se morajo prilagajati tudi nazori in miselnost ljudi. Novi časi pa so prinesli zlasti nove materiale — plastiko in sintetiko, ki jim mora čedalje večji del naše industrije prilagajati svoje proizvodne programe. In tudi v litijski predilnici so kmalu po rekonstrukciji spoznali, da je na trgu čedalje večje povpraševanje po blagu iz sintetike in da proizvodnja zgolj iz bombaža ni več tako perspektivna. Tako se spreminja proizvodna struktura tovarne vse bolj v smeri predelave sintetičnih vlaken in staničnih vlaken: na predelavo teh surovin odpade že blizu 22 odstotkov celotne proizvodnje. V ostalih 78 odstotkih pa je poleg bombazne z 8 odstotki udeležena tudi česana preja. Danes je tovarna že povsem osvojila proizvodnjo sintetične preje, kakršno zahteva trg, letošnja proizvodnja tega artikla pa je planirana na 450 ton.

NAJVEČ TEŽAV ŠE VEDNO Z BOMBAŽEM

Toda temeljna ovira je še vedno in bo še dolgo ostal bombaž, iz katerega delajo v Litiji prejo — s katero zalagajo približno dve tretjini slovenskih tkalnic. Prav s tem bombažem pa žal ni vse tako, kot bi moralo biti.

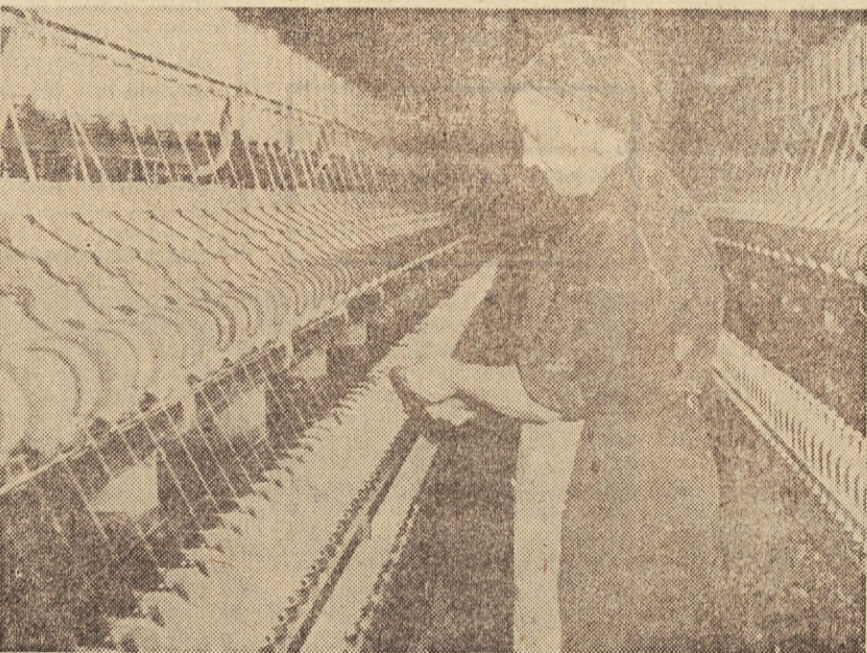
Litijska bombažna predilnica predstavlja v nekem smislu bazično proizvodnjo v tekstilni industriji, saj proizvaja osnovno surovino oziroma reprodukcijski material za višjo predelavo, za tkalnice, oplemenitilnice itn. Prav v tkalnicah pa se ljudje močno

razpečujejo po tovarnah centralizirano, s strani na pol državnega organa, kar gotovo ni več skladno s samostojnostjo in poslovnostjo, ki jo želimo uveljaviti v naših proizvodnih enotah. Vendar to že ni najvažnejše. Bistvo težav izvira od tod, da predilnice pri nas ne morejo računati s tem, da bodo za daljši čas oskrbovane z isto določeno vrsto surovine, iz katere bi lahko potem za daljše razdobje planirale proizvodnjo določene vrste vlakna. Bombaž prihaja iz Amerike, Afrike, Azije, iz najrazličnejših držav, pač, od koder ga tu in tam uvažamo — ne glede na konkretne zahteve in potrebe posameznih tovarn. Ker je predilnica prisiljena jemati tak bombaž, kakršnega ji pač dajo, dobivala pa je že tudi bombaž zelo slabe kakovosti, zakaj še vedno je bolje delati s slabim bombažem kot pa ustaviti obratovanje — tudi ni mogla iz njega narediti vedno take preje, s kakršno bi želela oskrbovati svoje partnerje. Neenotnost kvalitete in vrste bombaža je tako prav gotovo eden najtežavnejših, če ne sploh najhujši problem naše tekstilne industrije in v predilnicah kakor tudi tkalnicah v veliki meri zavira prizadevanja po nadaljnjem večanju produktivnosti dela. Zato se tekstilci tudi upravičeno sprašujejo, kdaj jih bodo devizni in zunanjetrgovinski režim in drugi pogoji gospodarjenja osvobodili sedanje odvisnosti in negotovosti, tako da se bosta lahko nemoteno razvijali iniciativa in poslovni duh proizvajalcev, ki bi lahko v takih okoliščinah veliko hitreje pospeševala racionalnost in rentabilnost proizvodnje in integracijske procese v tej gospodarski stroki. Od takih pogojev gospodarjenja bo končno odvisna tudi še uspešnost nadaljnjega vključevanja v mednarodno delitev dela. Litijsko bombažno predilnico stane surovina letno blizu 4 milijarde starih dinarjev, približno 70 odstotkov deviznih sredstev za plačilo te surovine pa ustvari sama z neposrednim in posrednim izvozom prek predelovane industrije, ki jo oskrbuje z bombažno in sintetično prejo. Leta 1962 so prvič izvozili iz Litije 54 ton bombazne preje neposredno, ta izvoz pa je postopoma naraščal, in dosegel lani 368, letos pa 450 ton.

ZBRATI BO TREBA SREDSTVA ZA NOVO MODERNIZACIJO

V litijski bombažni predilnici računajo, da bo sedanji strojni park zdržal še največ 5 let, potem v letih 1970 ali 1971 pa bo treba znova začeti rekonstruirati in modernizirati celotno podjetje. Da bi ujeli korak s časom, hočejo imeti litijski predilci v tem času najsoodnejšo polavtomatizirano proizvodnjo.

Ta naloga seveda ne bo lahka, tega se dobro zavedajo. Zato bo za naslednje petletno obdobje značilno zlasti dvoje: zbiranje sredstev, ustvarjanje osnovnega in obratnega kapitala — ter nadaljnja skrb in izpopolnjevanje kadrov. Predilnica ima svoj lasten izobraževalni center, stipendira pa tudi tekstilne tehnike na srednji tekstilni šoli.

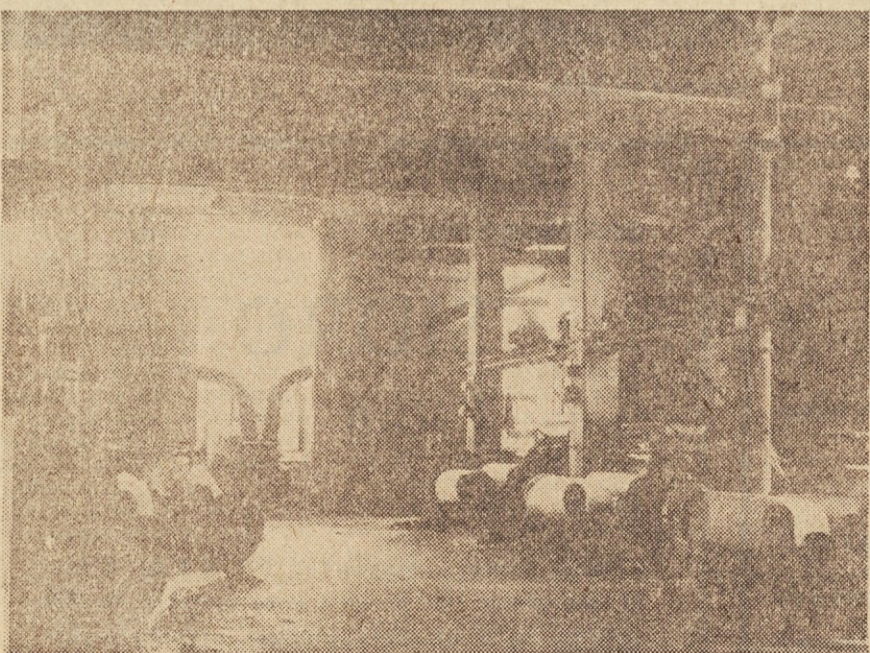
Prstančni predilni stroj

nja proizvodnje. To so omogočili napori, da se zmanjšajo zastoji, izboljša organizacija dela. Do leta 1955 je tovarni uspelo povečati letno proizvodnjo bombazne preje na 3062 ton. Vendar, tedaj so začeli tudi čedalje bolj jasno spoznavati, da grozi tovarni stagnacija, da tako ne bo šlo več dolgo naprej, če bistveno ne spremene opremljenosti tovarne. Strojni park je bil namreč tedaj že tako rekoč povsem iztrošen.

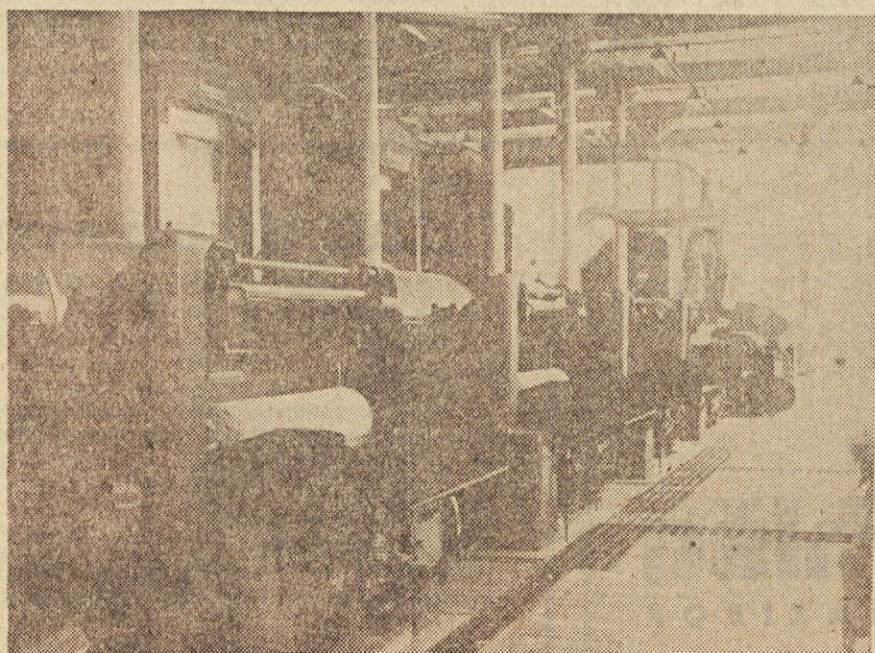
Leta 1956 so začeli intenzivno pripravljati elaborat za celotno rekon-

urejen je celoten tehnološki proces, novi sta razporeditev in organizacija dela, stekla je nova proizvodnja v obratu česalnice. Veliko sredstev so vložili tudi za boljše delovne pogoje v obratih, za večjo varnost itd. Takoj po rekonstrukciji, leta 1963, je dosegla proizvodnja že 4000 ton s 443 zaposlenimi v neposredni proizvodnji. Močno se je povečala produktivnost.

Kar zadeva produktivnost, ki se, kot smo rekli že v začetku, približuje produktivnosti podobnih industrij v razvitih državah, nam položaj

Stara ...

...in nova čistilnica

Važen člen v verigi slovenske metalurgije

V KRESNIŠKI INDUSTRIJI APNA

Kogar zanese pot proti Litiji, bo kmalu za ovinkom, kjer se že neha asfaltni trak lepe zasavske ceste, na drugi strani reke zagledal visoko betonsko stavbo — predelovalni obrat Industrije apna, Kresnice. Tu so peči, v katerih proizvajajo žgano apno, važen reprodukcijski material v črni metalurgiji in kemični industriji pa tudi v številnih drugih industrijskih strokah, denimo v papirnicah, usnjarnah, v tovarnah sladkorja itd. Kresnice v celoti zadovoljujejo potrebe vse slovenske metalurgije po apnu, drugi največji odjemalec pa je seveda gradbeništvo, za katero daje kresniška industrija apna približno tretjino svoje proizvodnje. Za proizvodnjo žganega apna imajo tri

velike in tri male jaskovne peči z maksimalno zmogljivostjo 130 ton v 24 urah. Praktično pa je ta zmogljivost precej odvisna od kvalitete in vrste premoga, s katerim te peči kurijo.

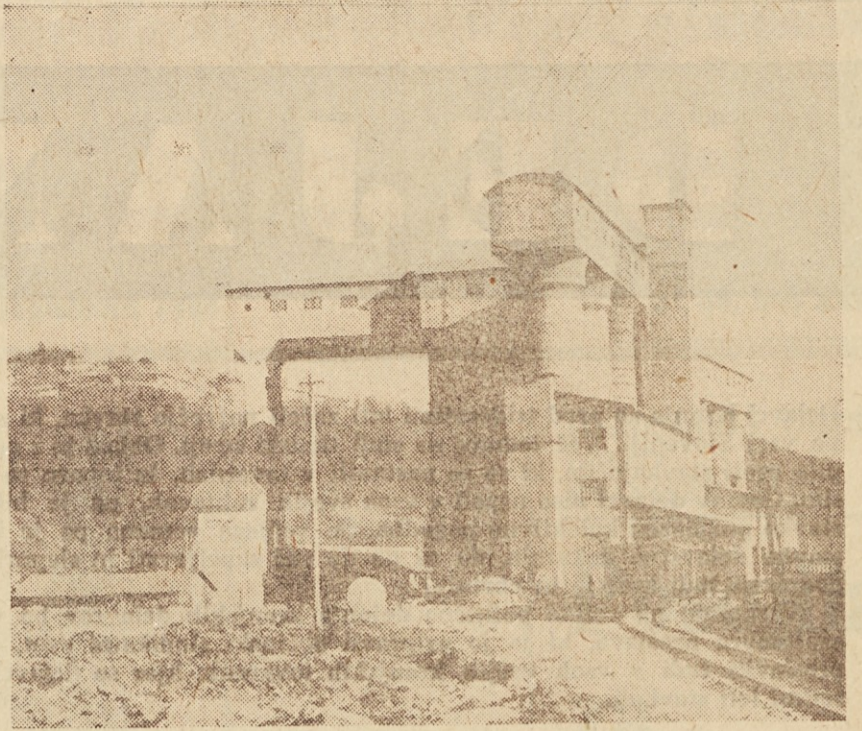
DROBILNICA NE STOJI NA PRAVEM MESTU

Surovino imajo seveda pri roki — pravzaprav skoraj pri roki, kamnolom je namreč na drugi strani reke na hribu, oddaljen kakšnih 5000 metrov. Toda od kamnoloma morajo kamen prepeljati najprej s tovornjaki do 2,5 km oddaljene drobilnice, od tu pa gre surovina naprej po žičnici do predelovalnega obrata. Prav ta drobilnica je postala eden

hudih glavobolov, ki tarejo kolektiv tega kresniškega podjetja, ki mu je bila, tako kot sicer mnogim drugim kolektivom v minulem obdobju, vsiljena slabo premišljena in strokovno napačno utemeljena investicija. Med drugim se je pokazalo, da celoten objekt drobilnice ni postavljen na pravem kraju, zaradi česar slabo služi svojemu namenu in povzroča prekomerno lomljenje kamna. Poglavitna težava drobilnice pa je v tem, da je zgradba postavljena v bližini pobočja previsne stene starega kamnoloma, kar predstavlja veliko nevarnost za delo in obratovanje. In tako se je znašel kolektiv, ki je komaj pred nekaj leti vložil velika sredstva v ta obrat, pred nevspešnim dejstvom, da ga bo treba postaviti drugam, kar bi stalo nadaljnjih najmanj 50 milijonov starih dinarjev. V podjetju so se zavedali, da so pri nas minili časi lahko-miselnega trošenja investicijskih sredstev, zato so poiskali drugačno rešitev: gradijo novo cesto za prevoz v drobilnico, ki se bo izognila nevarnim plazovom kamnenja, uredili so varnostne naprave in prestavili uvozno rampo. Podjetju je uspelo usposobiti tudi kamnolom, ki je bil močno zanemarjen in ki prav tako ni zagotavljal varnega dela. Kamen sedaj eksploatirajo v etažah, kar ni samo bolj varno, ampak omogoča tudi eksploatacijo večjih količin in kvalitetnejšega kamna.

HIDRIRNICA — HUDA PREIZKUŠNJA ZA KOLEKTIV

Drobnica ni bila edini glavobol Kresniške industrije apna. Prejšnji direktor podjetja je kljub potrebi po skrbnejšem investicijskem vzdrževanju in rekonstrukciji obstoječih objektov ter veliki zainteresiranosti za novi kamnolom vsilil kolektivu novo investicijo — naprave za hidriranje apna, ki naj bi jih uvozili — s pretvezo, da bodo zagotovljeni občinski, okrajni, republiški in zvezni krediti, medtem ko sredstva v

Tovarniški objekti APNENICE v Kresnicah

resnici niso bila zagotovljena. Kolektivu so se sicer odprle oči, saj tolikšnih obveznosti — te bi znašale nad 200 milijonov starih dinarjev — po svoji ekonomski moči podjetje ne bi bilo sposobno kriti, in je z referendumom investicijo zavrnil. Vendar pa je imelo podjetje še dolgo hude težave s preklicom pogodbe, ki je bila medtem že sklenjena. Vsekakor je bila to za Kresniško industrijo apna težavna preizkušnja, iz katere pa se je kolektiv nedvomno tudi veliko naučil. Namreč, da lahko trajne in resnične rezultate prinesejo samo resne, tehtne ter ekonomsko in tehnološko v celoti preverjene rešitve. Predvsem pa rešitve, ki so glede na obstoječe možnosti in okoliščine realne.

PROIZVODNJA SE VEČA

Poleg proizvodnje žganega apna se podjetje ukvarja tudi še s pridobivanjem gramoza, rizla, tofčenca itd. Razmišljajo, da bi postavili tudi še hidrirnico, vendar pa bo treba počakati na sredstva. Hidrat ima namreč to prednost, da ga je mogoče transportirati na velike razdalje in torej tudi izvažati.

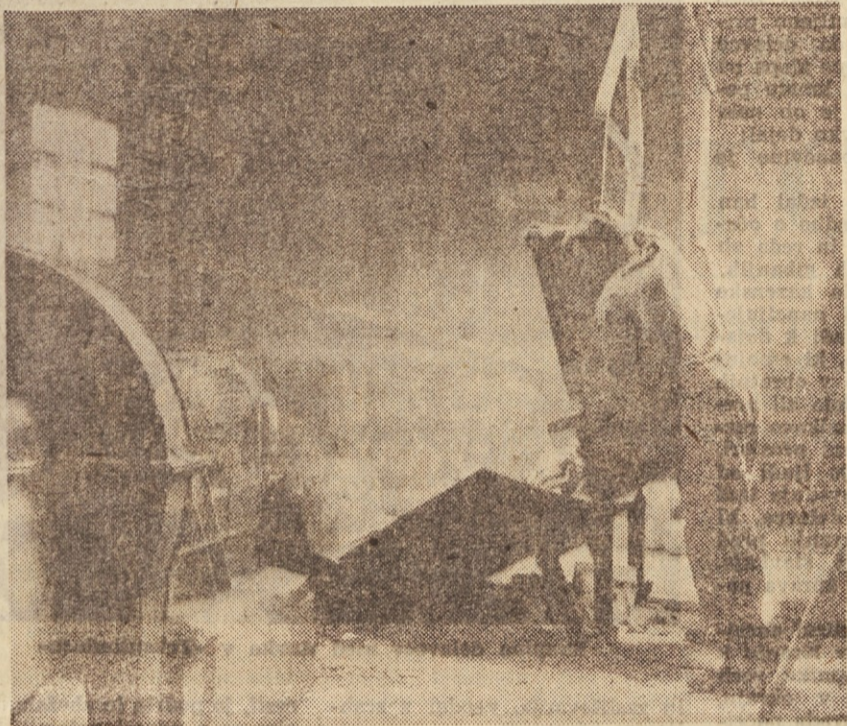
Kar zadeva glavni proizvod, žgano apno, so ga lani proizvedli blizu 40.000 ton, za prihodnje leto pa so predvideli prvotno le malenkostno povečevanje proizvodnje, tako da bi l. 1970 dosegli kvečjemu šele kakšnih 42.000 ton. Vendar tudi v Kres-

nicah se je miselnost ljudi spremenila. Vrsta na videz drobnih ukrepov in izboljšav je omogočila, da bodo že letos dosegli proizvodnjo 45.000 ton, l. 1967 50.000 ton itd. V kresniški industriji apna so zaskrbljeni le zastran tržišča. Potrebe metalurgije se ne večajo tako hitro, tako da bo plasma predvidene močne proizvodnje močno odvisen od intenzivnosti graditve stanovanj v prihodnjem obdobju, zlasti družinskih hišic.

IZ DIMNIKA SE VIJE SIVO MODER DIM

In kaj je omogočilo napredek proizvodnje? Začeli so sicer uporabljati boljši premog, toda izboljšali so tudi kvaliteto kamna — predvsem po način kurjenja. Stalno enaka toplota omogoča kontinuirano delo pri pečeh. Hkrati — ob popolnejšem izgorevanju — so zmanjšali tudi porabo energije za blizu 20%. Namesto črnega, se sedaj vije iz dimnika sivo moder dim.

Proizvodnja apna je trdo, naporno in nevarno delo. Toda 165-članski kolektiv kresniškega podjetja si s postopoma izboljšuje delovne razmere hkrati z nenehnim izboljševanjem kvalitete samega dela. In kar je morda najvažnejše: v podjetju so omogočili, da se kar niholi snosti iniciativa delavcev na vseh delovnih mestih. Nenehno prihajajo številni predlogi za izboljšave — mnoge med njimi so tudi že realizirali.

Polnitev jaskovne peči

PRED 22 LETI SO ENOTE NOV UNIČILE BELOGARDISTIČNO POSTOJANKO V TREBNJEM.

TA DAN SO OBČANI OBČINE TREBNJE IZBRALI ZA SVOJ OBČINSKI PRAZNIK. ZA OBČINSKI PRAZNIK ČESTITAMO VSEM OBČANOM Z ŽELJO, DA BI NJIHOVA PRIZADEVANJA TUDI V PRIHODNJE OBRODILA KAR NAJVEČ SADU, TAKO PRI DELU KAKOR PRI RAZVIJANJU SOCIALISTIČNIH MEDSEBOJNIH ODNOSOV.

ŽELIMO JIM KAR NAJVEČ DELOVNIH USPEHOV PRI GRADITVI NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE!

Skupščina občine
z vsemi množičnimi
organizacijami

Trebnje

OBČINSKI
SINDIKALNI
SVET

TREBNJE

GRADBENO
OPEKARSKO
PODJETJE

Mirna
na Dolenjskem

Kmetijska
zadruga

TREBNJE

IGO
LJUBLJANA

Uprava: Trnovski pristan 8, tel. 20-879, 21-747
Obrat: Gradaška 22, telefon 20-103

PROJEKTIRAMO,
IZDELUJEMO IN MONTIRAMO OPREMO ZA VSE VRSTE KUHINJ,
SAMOPOSTREŽNIH RESTAVRACIJ IN GOSTINSKIH OBRATOV
PRIMERNE CENE!
IZDELAVA SOLIDNA!

VISOKO KVALITETNA OBLAČILA IN PERILO

DEJANJE MOČI

Delavci Kranja so pred tridesetimi leti začeli največjo stavko, ki se je razširila po vsej Sloveniji. Več tednov so stali tkalski stroji. Oblast je z orožjem nastopila proti stavkajočim, ki so se nastanili v tovarnah. Iz tovarn so jih spodili s silo. Čeprav delavci niso uspeli v vseh svojih zahtevah, pa je bila na koncu stavke podpisana kolektivna pogodba. Še večjega pomena pa je bilo, da je s stavko delavstvo dokazalo, da se ne da več zapeljivati in slepariti. Stavko so podpirali tudi kmetje in obrtniki

V spomin na veliko politično dejanje kranjskih delavcev bo v soboto, 17. septembra proslava, ki jo je pripravil občinski sindikalni svet. Stavko bodo proslavili tudi v vseh večjih kranjskih tovarnah, kjer so delavci pred tridesetimi leti stavkali.

Trideset let po veliki tekstilni stavki se ni mogoče dokopati do novega gradiva. O stavki, ki ji zgodovinarji odmerjajo pomembno mesto v našem delavskem gibanju, je izšlo že nekaj knjig, člankov in pričevanj. Priče velikega dejanja delavskega razreda so vedno bolj maloštevilne, najbolj predane voditelje tekstilne stavke je pokosila kosa že v vojni, ostali pa odmirajo, prenehali so delati v tovarnah in sedijo vsak v svojem pokojniškem razredu razkropljeni širom po deželi. Tako bomo pač morali ponoviti stvari, ki so marsikomu že znane, vendar ob visoki obletnici zaslužijo, da jih ponovimo.

SKLEP NA STARI POŠTI

Kranj je bil pred vojno slovenski Manchester. Prestiž v slovenski tekstilni industriji si je delil z Mariborom. V Kranju je bilo sedem tekstilnih tovarn, ki so zaposlovale 2.581 delavcev. Toda za razliko od Maribora so bile delovne razmere kranjskih tekstilnih delavcev veliko slabše. Njihove mezde so bile med najnižjimi v državi. Kranjski tovarnarji so svoje delavce neusmiljeno izkoriščali. Nizke mezde, ki niso zadoščale za najnujnejše življenjske potrebe zaposlenih, so povzročile mezdno gibanje. To gibanje pa ni bilo omejeno samo na izboljšanje mezd, ampak so delavci postavljali tudi druge zahteve, ki so jih delavci v drugih evropskih državah že uveljavili. Vse zahteve naj bi tovarnarji sprejeli v kolektivni pogodbi, ki so jih v tem času sklepali zastopniki delavcev s podjetniki.

Mezde tekstilnih delavcev so neprestano padale. Moški so v tem času zaslužili povprečno 3,35 dinarja na uro, ženske pa 2,75 dinarja. V vseh tovarnah pa delavci niso imeli enakih zaslužkov. Dogajalo se je, da je delavka v tovarni zaslužila v 9

Ana Pavlin

dneh le 60 dinarjev. Takšni primeri so bili tudi v Kranju v tovarni »Jugobruna«.

Podobnih primerov pa je bilo še več. Od mezd so delavcem odtegovali odškodnino za pokvarjeno blago. Iz svojega žepa so delavci morali plačevati tudi prispevek za socialno zavarovanje, za obrambo, odtegovali so jim tudi v razne sklade, plačevali pa so še samski davek, vojnico in druge davščine.

Osemurni delavnik je bil uzakonjen, vendar so redno delali 10 do 12 ur. Kdor je bil proti, ali pa je zahteval plačilo nadur, so ga odpustili. Armada brezposelnih je bila v rezervi. Delavci pa so se vseeno upirali, da bi delali več, kot je določal zakon. Delavnik so industrialci namreč lahko podaljševali le, če je za to glasovala večina delavcev. Pri glasovanju so se podjetniki posluževali vseh sredstev, da bi dosegli svoj cilj. Izide glasovanj so večkrat raz-

veljavili. V nekaterih kranjskih tovarnah so izglasovali 8-urni delavnik, vendar so že naslednji dan razpisali novo glasovanje. Takšen primer neupoštevanja volje delavstva je bil v tovarni »Jugočeški«. O sklenitvi kolektivne pogodbe tovarnarji v Kranju niso hoteli slišati. Pogajanja so zavlačevali in jih naposled tudi pretrgali.

19. avgusta 1936, ob 18. uri je bil shod kranjskega tekstilnega delavstva na Stari pošti. Shoda se je udeležilo okoli 3 tisoč delavcev. Delavci so najprej napolnili dvorano, ker pa za vse ni bilo prostora, so se zbrali tudi na vrtu.

Z zborovanja so poslali okrajnemu glavarstvu, bančni upravi in kranjskim tekstilnim podjetjem resolucijo z grožnjjo, da bodo začeli stavkati, če njihovih zahtev v 24 urah ne bodo rešili. Ker zahtevam niso ugodili, so razglasili stavko.

20. avgusta ob 13. uri in 50 minut je prva oznanila začetek stavke sirena »Jugočeške«. Do sirene je nasilno vdrl Jože Rozman in jo spustil v pogon. Čez nekaj časa sta se oglasili tudi sireni Jugobruna in Inteksa. Začela se je splošna stavka, ki je trajala več tednov.

Tovarne so zasedli delavci dopoldanske in popoldanske izmene, postavili so straže, prevzeli ključke, telefone in pisarne. Tudi lastnikom tovarn delavci niso pustili zapustiti tovarn, ker so mislili, da bodo tako prej uspeli. Stavkovni odbori, ki so jih izvolili, so izjavili, da dela v tovarnah ne bodo prej začeli, dokler se ne pričnejo pogajanja o kolektivni pogodbi.

RAZŠIRITEV STAVKE

Stavka tekstilnih delavcev v kranjskih tovarnah se ni omejevala samo na Kranj. Začeli so stavkati tudi delavci v Skofiji Loka in Trziču, da bi tako podprli tekstilne delavce v Kranju. Kmalu se je stavka prenesla tudi v Ljubljano in na Štajersko.

Okoli 150 kranjskih delavcev iz »Jugobruna«, »Jugočeške« in »Inteksa« se je s kolesi odpeljalo v Skofjo Loko. Razdelili so se v dve skupini. Skupina 80 delavcev je odšla v Predilnico, druga skupina pa v tovarno Brumen & Thaller. Na njihov poziv k solidarnosti so skofješko tekstilci, 133 po številu, ustavili delo.

Namestnik okrajnega glavarja v Skofji Loki je poslal ministrstvu za notranje zadeve v Beograd takšno poročilo:

»Predilnica: Kranjski delavci so vdrl v tovarno deloma pri glavnem vhodu, deloma čez plotove. Takoj ob prihodu so pozvali delavce, naj odložijo delo in začnejo stavkati. V tovarni je delala jutranja izmena, okoli 59 delavcev, ki so vsi sledili pozivu. Domači in tuji delavci so takoj zasedli prostore pa tudi pisarno, od koder so izgnali uradništvo. Po telefonu so sporočili, da so začeli stavkati v znak solidarnosti s tekstilnimi delavci v Kranju.«

V tem poročilu je tudi odstavek:

»Javil sem že ustno in telefonsko Kraljevi bančni upravi, da hujskačev ni med tukajšnjimi delavci in da so domačini in tisti, ki so prišli iz Kranja, samo orodje voditeljev iz Ljubljane, ki pripadajo krščansko socialističnim, narodnim in marksističnim organizacijam. Vse tri delavske organizacije vodijo to gibanje skupaj ter so izdale skupni načrt za stavko in izdajajo podrobna navodila glede zadržanja delavcev. Če bi pravočasno vtaknili v zapor voditelje teh organizacij — kar sem predlagal večeraj Kraljevi

banski upravi — bi do stavk sploh ne prišlo.«

Iskra upora se je iz Kranja, Skofje Loke in Trziča razširila po vsej Sloveniji. Po podatkih delavske zbornice je v veliki tekstilni stavki stavkalo 8.500 tekstilnih delavcev. Skupno je bilo v letu 1936 v Sloveniji 29 stavk s 16.907 stavkajočimi.

DELA V TOVARNAH

Čeprav delavci niso imeli nobenih izkušenj o novem načinu vodenja stavke, so se zelo hitro znašli. V kranjskih tovarnah »Jugočeška« in »Tekstilindus« so najprej sklenili, da bodo izvedli gladovno stavko, skupaj z direktorjema, ki jima niso pustili zapustiti tovarne. Direktorja pa sta iz tovarne pobegnila, prvi je skočil skozi okno vratarnice, drugega pa so izpustili, ko je njegov sin preplezal ograjo in ušel. Ko so delavci ostali sami, gladovna stavka ni imela več nobenega

Edvard Resman

smisla. Zato so začeli razmišljati, kako bodo uredili prehrano. Kotel za kuhanje je sprva »velikodušno« ponudil kranjski dekan, ki pa ga je delavcem pozneje odvzel. Drugod so napravili ognjišča iz opeke kar na dvorišču. Hrano so zbirali pri obrtnikih in trgovcih, katere so opozorili, da so delavci njihovih glavnih potrošniki. Velika večina med njimi je delavce podpirala.

S hrano pa so stavkajoče delavce podpirali tudi kmetje. Največkrat so jo zbrali po vaseh in jim jo pripeljali z vozm. Neki kmet v Preboldu je pripeljal delavcem kravo, drugi pa jim je dal ves pridelek krom-

Textilne delavke »Jugočeške« v Kranju stražijo vhod v tovarno

pirja. V Kranju so imeli v času stavke delavci skladišče hrane.

Denarno pomoč so razdelili delavcem, ki so imeli družine. Dobili so jo najpotrebnejši. Zelarji na Jesenicah so začeli zbirati denar za kranjske tekstilce z obljubo:

»Vaša borba je naša borba. Vaša zmaga je naša zmaga.«

BAN POSEŽE VMES

Pogajanja, ki so jih imeli delavci s podjetniki v času stavke, niso pripeljala do sklenitve kolektivne pogodbe. Tovarnarji so postavljali pogoj, da delavci zapustijo tovarne. Ker pa so bili delavci v preteklosti že velikokrat izigrani, niso verjeli, da bodo kapitalisti izboljšali njihove delovne razmere brez pritiska. Stavka je trajala že nekaj tednov in je močno prizadela tovarnarje, ki so imeli s stavko vedno večjo škodo. Zato so tovarnarji neusmiljeno pritiskali na oblast, da delavce spravi iz tovarn, če ne zlepa pa zgrda. Ban je dobil kmalu pohvalo. Knez Pavle je ob neki priložnosti med stavko dejal:

»Ban dravske banovine je moj najboljši ban.«

5. septembra je izdal ban Natlačen znano naredbo o očitovanju javnega miru in reda ob stavkah in mezdnih gibanjih. Po tej naredbi bodo kazensko preganjali osebe, ki napeljujejo in nagovarjajo ljudi k dejanjem, ki so kazniva, ki omejujejo osebno svobodo v obratnih prostorih, ki omejujejo ali preprečujejo pravo lastnikovo razpolaganje z obratnimi prostori, ki nasilno odvračajo ljudi od dela. Naredba prepoveduje tudi zbiranje hrane za delavce, ki stavkajo, in zadrževanje pred obrati, kjer delavci stavkajo. Tako je banovinska uprava pokazala pravi obraz.

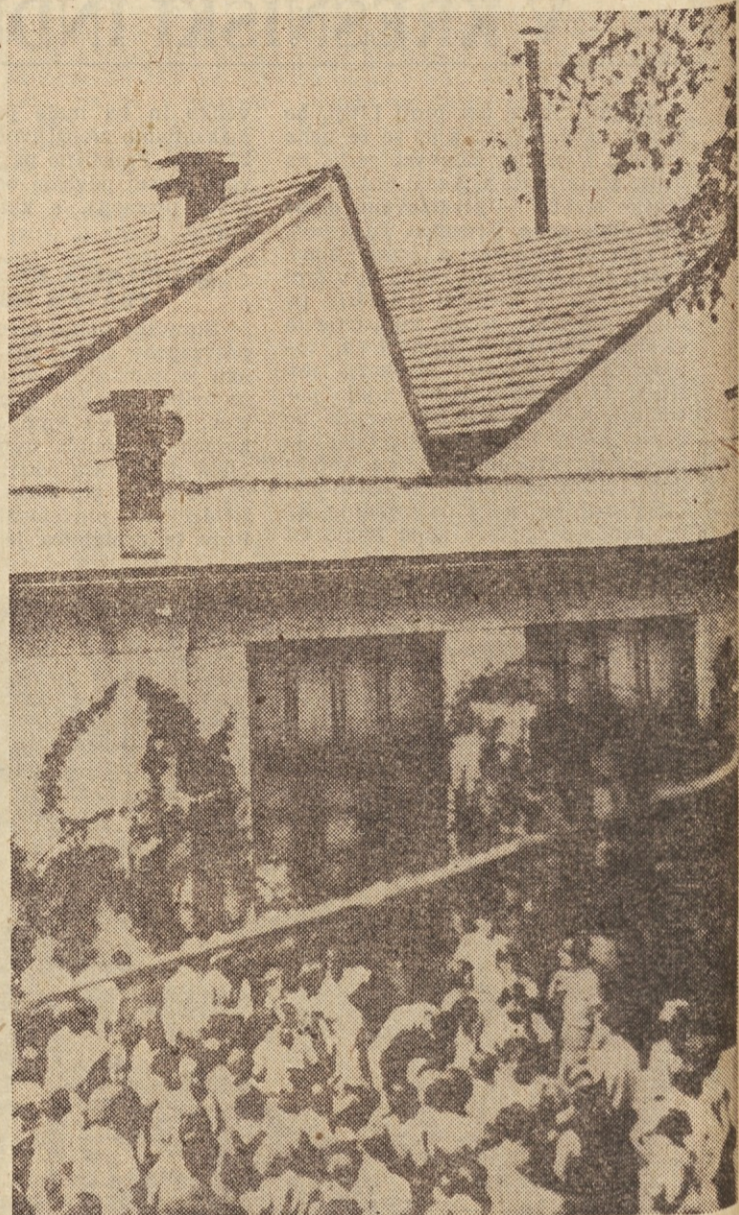
7. septembra je klical okrajni glavar Gregorin v Kranju k sebi delavske zastopnike vseh stavkajočih tovarn v okraju, ker je prišel iz Beograda načelnik socialnega ministrstva, ki je izjavil, da ga nič ne briga, kaj bo storilo ministrstvo za notranje zadeve zaradi nezakonite zasedbe tovarn.

Ta dan je prišlo v Kranj 150 orožnikov. Prostor so dobili pri industrialcu Focku v prostorih Nove pošte, ki jo je pravkar kupil. Nekatero tovarno so v tem času odpovedale vsem delavcem delovno razmerje.

ZIVE PRIČE STAVKE

Ana Pavlin, ki živi na Orehku pri Kranju, je živa pričica stavke tekstilnih delavcev pred 30 leti. Po poreklu je Rusinja, ki se ji še pozna ruski naglas. Vsaka njena izgovorjena beseda je mehka. Ko pa govori o stavki, so njene besede trde kot kamen. Upokojenka je v letih po stavki dobila več odklikovanj, sive lase in spomine včasih pomeša. Saj ni čudno! Pred vojno je bila večkrat brez dela. Dvakrat so jo vodili orožniki vkleknjeno v zapor. Med vojno je romala v Ravensbrück med prvimi iz Kranja. V taborišču je skoro polne štiri leta živela med zemljo in nebom.

Po vojni si je malo oddahnila od brezposelnosti, udarcev

Skupina delavcev med stavko v »Tekstilindusu«

in zasliševanja, vendar z zrahljanim zdravjem.

Stavke se živo spominja:

»16. septembra 1936. je pripeljal posebni vlak v Kranj gojenec žandarmerijske šole in policije. Vlak brez luči se je ustavil pri današnji tovarni Planika, 1 km pred železniško postajo. Izpraznjen je odpeljal na postajo. Stavkovne straže v »Jugočeški« so opazile, da se nekaj pripravlja. Ob 3. uri in 20 minut je dežurni zbudil vse delavce, ki so se začeli zbirati na dvorišču. Malo pred napadom je pripeljal iz Ljubljane gasilski avto, ki je ostal pred glavnim vhodom in razsvetljeval tovarno. Pri napadu so uporabljali tudi solzilni plin. Policija je napadala od zadaj. Delavec Kovačič je vključil električno sireno, da bi opozoril druge tovarne. Ženske so napravile dvojni krog okoli orožnikov in začele peti državno himno. Toda zaman. Udarci s kopitji pušk in gumijevkami, solzilni plin in drugi pripomočki so kmalu razbili ženski obroč. Tedaj se je začelo pravo pregajanje delavcev, ki niso vedeli, kje naj pobegnejo, ker so bili že vsi izhodi zasedeni. Skupina delavcev se je zaletela v ograjo ob

cesti, jo podrila in zbežala. Mnogim so z udarci polomili kosti. Delavci so zbežali na Kalvarijo in Šmarjetno goro.«

DELA V TOVARNAH JE POKAZALO SVOJO MOČ

V stavkovnem odboru, ki je vodil pogajanja s podjetniki, je bil tudi Edo Resman, ki živi še vedno v Kranju. Sodeloval je na znanem sestanku v Ljubljani pri »Sestici«, kjer so sklepali o začetku stavke. Stavka pred tridesetimi leti ga je izoblikovala. To je bil začetek velikega gibanja, v katerem je sodeloval od vsega začetka. Takšen je bil tudi med vojno in po vojni. Sam pravi:

»Delavci smo se v stari Jugoslaviji posluževali vseh možnih oblik razrednega boja za izboljšanje našega socialnega položaja in delovnih razmer. Borili smo se tudi proti neupravičenemu izkoriščanju ustvarjenih dobrin po delniških družbah in po posameznih tovarnarjih.

Boj delavstva je bil usmerjen proti buržoaznemu političnemu sistemu kot nosilcu državne tvornosti in reda, ki je izpodrinil delavce in kmete. V tem času smo se borili za sodelovanje v državni upravi in za prevzem oblasti. Težnje delavcev pa je omejevala strankarska razcepjenost, saj smo v posameznih tovarnah imeli več strokovnih organizacij in sindikatov, ki smo jih delavci med seboj označevali za rdeče, bele, plave in rumene.

Ko je prišlo do stavke, je bil dosežen sporazum, da strankarsko pripadnost, ki je vedno razdvajala delavce, zavržemo in odpravimo, da nastopimo enotno za sklenitev kolektivne pogodbe. Stavka je bila takoj označena kot politično dejanje delavcev pod vodstvom Komunistične partije. In to je tudi bila.«

To so pričevanja o veliki stavki pred 30 leti.

Textilna stavka je pripomogla, da se je zavest delavcev utrdila. Delavci so postali enotnejši, kar je imelo vpliv na poznejši politični razvoj. Kmalu po stavki, ko so z voditelji strovo obračunali, pa je postalo jasno, da ne zadošča upirati se izkoriščanju, ampak je treba popolnoma porušiti družbeni sistem, ki temelji na izkoriščanju. V tem je bila stavka začetek družbene preobrazbe.

Iz raznih virov povzel ZRAVKO TOMAZIČ